

Emil Spajić

Nalazište mladeg željeznog doba s terena Osijeka

(Nastavak)

O materijalu otkrivenom u keltskoj nekropoli u Osijeku, pisano je u Osječkom zborniku br. IV i V. Od tada pa do danas pronađeni materijal pohranjen je u Muzeju te će se kataložno opisati da bi mogao poslužiti kao obavijest i kao komparativni materijal.

Možda bi bilo dobro da se ponovi još jednom što je bilo već ranije rečeno, naime da su materijali za koje nemamo posve tačne podatke svrstani u skupinu pod imenom »Iskop«, a materijali koji su nađeni u grobovima, svrstani pod rednim brojem u grobne cjeline.

Grobovi i iskopi numerirani su onim vremenskim slijedom kako su pronađeni i otvarani.

Crteže izradio Dragutin Vukasović.

Grob br. 26

Skeletni grob sa skeletom položenim na leđa. Ruke opružene uz tijelo. Orijentacija SI—JZ. Dubina groba 1.00 m, širina 0.40 m. U visini glave nalazila se 1 glinena posudica i 3 fragmenta sive keramike, dok je u visini prsiju nađen astragalni pojas, 2 brončana kolutića i 1 brončani privjesak u obliku zvončića, 3 brončana privjeska u visini podlaktice desne ruke, 1 brončana fibula, 2 ulomka od tanke žice, 4 komada zrna od đerdana i 3 fragmenta od kosti.

Posudica od gline, Inv. br. 6452. Načinjena je od nepročišćene ali dobro pečene zemlje. Izrađena je rukom, sivo smeđe boje. Prema gore se neznatno širi i završava s ravnim rubom. Nepravilna je oblika. Posudica je bez ukrasa i nema niti jedne drške. Visina 3.8 cm, promjer otvora 5.2 cm, dna 4.2 cm. T. XIII, br. 1.

Tri fragmenta sive keramike jesu dijelovi trbuha jedne posude. Svi su bez ukrasa.

Dio brončanog astragalskog pojasa.¹ Inv. br. 6450. Od ovoga pojasa pronađeno je 37 članaka i jedna završna kopča. Svaki se članak sastoji od tri poluloptasta ispupčenja koja su simetrično poredana, gore, dolje i u sredini članka. Između članaka nalazi se po jedna gredica vodoravno postavljena. Dužina članka je 3.5 cm. Sa unutarnje strane članka nalaze se po 3 šupljine koje su služile za međusobno spajanje članaka. Kopča je načinjena u obliku pravokutne pločice dužine 4.5 cm. i širine 1.7 cm. Po dužoj strani pločice protežu se dva neznatno pojačana rebra. Jedna strana pločice vezana je za članke, dok joj se druga strana produžava u dva kraka koji se spajaju u obliku stisnute elipse. Na sastavu oba kraka nalazi se uzvišenje u obliku ukrasnog dugmeta na kratkom stupčiću s kojim se je pojas pričvršćivao. Ova kopča koja je u grobu nađena sa člancima pojasa nije originalni dio ovoga pojasa. Kopča je prvobitno pripadala drugom pojasu pa je naknadno, kasnije, pridodata ovome pojasu. Kopča je za 1 cm. duža od članaka i ima četiri šupljine za pričvršćivanje na pojas, dok članci imaju samo tri šupljine. Prema dosadašnjim iskustvima, izgleda da je ovo dječji pojas, na koji je dodata kopča sa pojasa za odrasle osobe. T. XIII, br. 2.

Dva kolutića od bronce. Inv. br. 6434. Grubo rađeni i jednostavni. Bez ikakvog ukrasa. Promjer kolutića je 1.8 cm, a otvora 1.1 cm. T. XIII, br. 3.

Tri brončana privjeska. Inv. br. 6434a. Sva tri su različitih dužina. U sredini su zadebljani a na krajevima profilirani. Najduži je i u sredini profiliran. Na gornjem kraju privjeska nalazi se proboj. Dužine pojedinih privjesaka iznose 2.3 cm, 2.5 cm. i 2.9 cm. T. XIII, br. 4.

Brončani privjesak u obliku zvončića. Inv. br. 6434b. Grubo izrađen i jednostavan. Bez ikakvih ukrasa. Na gornjem dijelu kalote nalazila se karičica za vješanje. Sličan primjerak je već nađen u ovoj nekropoli. T. XIII, br. 5.

Tri zrna od staklene paste. Inv. br. 6451. Sva tri su modre boje. Jedno je u obliku kvadrata sa zaobljenim uglovima na kojima se nalazi ukras u obliku spirale načinjene bijelom bojom. Drugo je slično samo je manjeg promjera. Treće² je u obliku koluta i ukrašeno je sa 4 žute tačke, simetrično postavljene na kolutu. Promjer 1.2 cm. T. XIII, br. 6.

Fibula od brončane žice.³ Inv. br. 6453. Oštećena. Dvostrana spirala ima s jedne strane dva navoja a s druge strane tri navoja. Luk nizak i kružnog presjeka. Manjka noga koja je bila prema luku savijena i imala ukras od pletene žice u obliku osmice. Ostatak osmica sačuvan je na luku. Veličina 3 x 0.9 x 1.2 cm. Presjek luka 0.2 cm.

Nalaz ovog groba je za nas interesantan jer se u njemu ponovo našao astragalni pojas. Oni se u glavnom nalaze u ilirskom materijalu Balkanskog poluostrva, premda su poznati i sjeverno i u halštatskoj nekropoli. Prema ostalom materijalu nađenom u Sotinu,⁴ Surčinu,⁵ Vinkovcima,⁶ Vukovaru,⁷ Dalju,⁸ Sr. Mitrovici,⁹ Glasincu,¹⁰ mogu se datirati u starije željezno doba.

Prema Brunšmidu ova vrsta pojaseva bila je dio vojničke opreme u sjeveroilirskim zemljama Panonije, u istočnoj Dalmaciji i Gornjoj Meziji.¹¹

Dva ulomka od rožine.¹² Inv. br. 6454. Jedan je profiliran bez ikakvih ukrasa, dok je drugi profiliran i ukrašen dvostrukim koncentričnim krugovima u čijoj se sredini nalazi tačka.

Sadržaj ovoga groba može se datirati na osnovu fragmentarne fibule, koji tip fibula Reinecke stavlja u L C, a Tischler u L II.

Iskop br. 18

Ovu grupu predmeta pronašli su radnici ciglane u iskopanoj zemlji nakon što su uništili grob. I pored nastojanja nije se mogla utvrditi orijentacija groba. Pronađena su 3 koplja od željeza i posudice od gline.

Koplje od željeza. Inv. br. 6447. Dugačka i široka oštrica, srcastog oblika. Po sredini oštrice nalazi se neznatno naglašeno rebro. Koničan osmerobridni usadnik. Dužina oštrice je 27.7 cm, a najveća širina 19.5 cm.

Koplje od željeza. Inv. br. 6446. Uzana oštrica sa jako naglašenim plastičnim rebrom. Koničan usadnik. Na njemu su se do sada zadržala dva čavlića kojima je bio pričvršćen na drveni dio. Dužina koplja je 21.5 cm, a same oštrice 14 cm, širina 3 cm.

Koplje od željeza. Inv. br. 6448. Mala ovalna oštrica sa slabo naglašenim rebrastim pojačanjem. Koničan usadnik. Dužina koplja 16.5 cm, sama oštrica 9 cm, širina 3.5 cm.

Posuda od gline. Inv. br. 6449. Krater, izrađen od fino pročišćene i dobro pečene zemlje, sive boje. Rađen na lončarskom kolu. Niska široka noga u obliku pravilne kružnice. Tijelo se sa donjeg uskog dijela širi u prelomljeno rame pa opet sužavajući se prelazi u vrat koji je dosta visok i pomalo koničan, ušće izvraćeno. Od ramena pa preko ušća nadvisuju ga dvije vertikalne profilirane drške. Visina kratera 16 cm, promjer otvora 16.5 cm, promjer noge 8.5 cm. Drške nadvisuju otvor kratera za 3 cm. T. XIV, br. 7.

Grob br. 27

U neposrednoj blizini groba br. 26 otkriven je skeletni grob sa loše očuvanim skeletom, koji je bio vidljiv samo u obliku bjeličastog praha. Vjerojatno su ruke bile opružene jer je u visini desne ruke nađen ulomak brončane narukvice. Orijehtacija Z—I. Dubina 0.60 m. Nađeni su slijedeći prilozi: 3 brončane fibule, ulomak brončane narukvice i polovina narukvice od gagata.

Dvije brončane fibule.¹³ Inv. br. 7046. Obje su iste, srednje latenskoga tipa. Glava fibule sastavljena je od 4 para navoja. Kroz navoje provučena je brončana žica, koja se izvan navoja, sa obje strane završava u obliku osmica. Na tim osmicama su zakvačeni i vise ukrasni lančići.¹⁴ Luk je malen i strm, ovalnog presjeka. Na gornjoj strani luka nalazi se ornament u obliku vrbovog lista. Noga se završava ukrasnom kuglicom iz koje se produžava profilirani nastavak koji se u obliku palminog lista naslanja na luk. Na obje fibule, kako je rečeno, nalaze se fragmentirani lančići na već spomenutim osmicama. Jedna fibula ima s desne strane obješana dva lančića a sa lijeve jedan. Druga fibula ima sa desne strane jedan a sa

lijeve strane dva lančića. Na svakom od spomenutih lančića bilo je zakvačeno još po nekoliko manjih lančića. T. XIV, br. 8, T. XV, br. 9.

Fibula od brončane žice.¹⁵ Potpuno očuvana. Glava fibule sastavljena je od dva para navoja. Noga je izdužena i kružnog presjeka. Na završetku noge i na luk navučen je ukrasni kružni prsten u kojem se nalazi šest filigranski izrađenih spirala, odnosno tri para spirala u obliku slova S. Spiralni ukras pričvršćen je u prstenu na taj način što se njihov donji dio naslanja na prsten a gornji dio čini bazu na kojoj se nalazi završetak u obliku kuglice koju sačinjavaju tri manje spirale. Veličina je fibule 5.5 cm. T. XV, br. 10.

Pošto su se ovakovi nakiti izrađeni u tehnici filigrana pronalazili zajedno sa ženskim pojasevima, J. Filip smatra da ih se može staviti u razdoblje opida.

Fragment narukvice od brončanog lima.¹⁶ Inv. br. 7048. Ovo je tip narukvice koja se sastoji od 6 veoma plastičnih članaka, od kojih je jedan pomičan. Svaki je članak sastavljen od jednog ukrasnog dugmeta u sredini, u koje su duboko urezane crtice koje sačinjavaju oblik trokuta. S unutarnje strane je ispunjena pečenom zemljom. Sačuvan je onaj završni dio narukvice na kojem se nalazi otvor u koji je ulazila spojnica. T. XV, br. 11.

Za veoma slične narukvice J. Filip kaže da su najveći domet plastičnog stila u Srednjoj Evropi i da su veoma tipični za Češku i Slovačku. Međutim narukvice nađene u osječkoj nekropoli daleko nadkriljuju spomenute po tehničkoj izradi i vještini lijevanja, oblikovanju i bogatstvu mašte. Nameće se zaključak da su srednjeevropski oblici preteče ovakovih narukvica kakove su nađene u Osijeku.

Fragmentirana narukvica od gagata. Inv. br. 7049. Elipsastog presjeka crne boje. Promjer narukvice 5.00 cm, promjer presjeka 0.5 cm.

Grob br. 28

Skeletni grob sa slabo očuvanim skeletom. Dubina 0.80 m. Orijentacija Z—I. Od priloga u grobu je nađen samo jedan glineni lončić.

Posudica od gline. Inv. br. 7050. Načinjena je od nepročišćene ali dobro pečene zemlje. Unutarnja i vanjska stran su crne boje i dosta drubo izrađena. Posuda je bikoničnog oblika. Ravno dno s prstenastim zadebljanjem, vrat nizak malo unutra ugnut, ušće nisko, malo izvraćeno. Visina 9.5 cm, promjer otvora 8 cm, promjer dna 5.5 cm.

Grob br. 29

Grob sa dobro očuvanim skeletom koji je bio položen na leđa. Orijentacija S—J. Dubina 0.80 m.

U visini ruke nađen je savijeni željezni mač, željezno koplje, željezni dijelovi štita i fibula od bronce.

Mač od željeza sa dobro očuvanim koricama. Inv. br. 7052. Mač je savijen i nađen pored ruke skeleta. Mač je dugačak 63, trn 12.5 cm, odnos-

no cjelokupna dužina mača iznosi 75.5 cm. Oštrica se završava šiljastim vrhom. Na gornjem dijelu korica, na vanjskoj strani, nalazi se ugraviran životinjski stilizirani lik. Isti takav lik, moglo bi se reći identičan, donosi J. Filip.¹⁷

Sa unutarnje strane korica nalazi se pređica za pričvršćivanje na remen ili lanac. Krajevi su u obliku slabo izražene elipse. Na korice je pričvršćena sa dvije zakovice. T. XVI, br. 12.

Okovi od željeznog lima.¹⁸ Inv. br. 7053. Oba komada su poluvaljkastog oblika. Na sredini svakoga nalazi se jedna zakovica. Prema zakovici može se zaključiti da su oba komada imala podlogu od kože ili nekog drugog tanjeg materijala. Dužina 12 cm. T. XVII, br. 13.

Okov od tankog željeznog lima. Inv. br. 7054. Dosta oštećen. Nedostaje mu završetak. Na njemu se nalaze 2 čavla, svaki je dugačak 2 cm, sa kojima je okov bio pričvršćen na svoju podlogu. Dužina 15 cm. T. XVII, br. 14.

Okov od tankog željeznog lima. Inv. br. 7055. Dosta dobro očuvan ali je u sredini prelomljen. Na završecima se nalazi po jedna zakovica u obliku glavice. Razmak glavice od okova je 1.1 cm. Veličina okova je 17 x 4.8 cm. T. XVII, br. 15.

Dijelovi rubnog okova štita.¹⁹ Inv. br. 7056. Pet komada željeznog okova u obliku tankih otvorenih cjevčica. Najduži komad ima 19 cm. T. XVII, br. 16.

Koplje od željeza.²⁰ Inv. br. 7057. Oštrica u obliku lista sa plastičnim pojačanjem po sredini. Usadnik je u obliku konusa, sa obje strane probušen. Željezni dio koplja bio je na drvo pričvršćen čavličem koji je ostao očuvan. Dužina koplja je 20.5 cm, sama oštrica 14.5 a usadnik 6 cm. T. XVII, br. 17.

Fibula od bronce. Inv. br. 7058. Srednje latentska brončana fibula. Kratak strm zadebljan luk na koji se naslanja završetak noge u obliku palmete. Spirala je sastavljena od dva para po četiri navoja kroz koje je provučena brončana žica na čijim su krajevima bili obješeni ukrasni lančići. Na jednoj strani nedostaje, dok se na drugoj strani nalazi fragment lančića.

Grob br. 30

Grob sa skeletom položenim na leđa. Ruke opružene uz tijelo. Dubina 0.80 m. Orientacija Z—I. Pored tijela sa lijeve strane nalazilo se željezno koplje, a u visini glave glinena posuda i glinena zdjelica.

Koplje od željeza.²¹ Inv. br. 7059. Široka i velika oštrica u obliku lista sa dugačkim i uskim završetkom. Dug koničan usadnik. Po sredini oštrice nalazi se znatno plastično pojačanje. Dužina koplja je 43.2 cm, od toga oštrica 26.5 cm, a usadnik 17 cm. Najširi dio oštrice je 8 cm.

Posuda od gline.²² Inv. br. 7051. Izrađena je od nepročišćene ali dobro pečene zemlje, sive boje. Malo udubljeno dno, tijelo bikonično, vrat visok i koničan, rub nizak malo izvraćen i ravno odrezan. Visina 14 cm, promjer otvora 16, promjer dna 9 cm.

Zdjelica od gline.²³ Inv. br. 7155. Izrađena je dosta grubo i od nepročišćene zemlje. Smeđe i crne boje. Obod zdjelice je profiliran, ušće malo

zadebljano, vrat i rame nisko, tijelo konično, dno udubljeno. Visina, 5.5 cm, promjer otvora 12.8 cm, promjer dna 6 cm. T. XVIII, br. 18.

Grob br. 31

Skeletni grob sa dobro očuvanim skeletom. Ruke opružene uz tijelo. Dubina 0.90 m. Orijehtacija Z—I. Pored tijela u visini glave nalazila se posuda od grafita i mali krater od gline.

Posuda od grafita. Inv. br. 7156. Ravno dno, vrat nizak i sužen, ukrašen plitko urezanim krugovima, ušće izvraćeno i zadebljano. Sivo crne boje. Visina 15 cm, promjer otvora 13 cm, promjer dna 10.5 cm. T. XVIII, br. 19.

Krater od gline. Inv. br. 7157. Izrađen od fino pročišćene i dobro pečene zemlje, crne boje. Šuplja niska konična noga, dno usko, tijelo bikonično, visok i širok valjkast vrat malo zadebljan, ušće malo izvraćeno i zadebljano. Dvije vertikalne trakaste drške polaze od ramena i nadvisuju posudu za 2.5 cm. Visina 15 cm, promjer otvora 11 cm, promjer dna (otvor noge) 7 cm. T. XIX, br. 20.

Za ovu posudu do sad nije se pronašao analogni primjerak, pa ga po sličnosti, ali samo do izvjesne mjere, možemo uporediti sa posudom²⁴ iz Kamenina u Slovačkoj koja međutim nema šuplju nogu nego široko i profilirano dno.

Grob br. 32

Skeletni grob s potpuno u prah pretvorenim kostima. Dubina 0.80 m. Orijehtacija je groba Z—I. Ovaj je grob već prije bio uništen, pa je u njemu i pronađena samo jedna fragmentirana posudica i nekoliko ulomaka druge posude razasutih duž cijelog groba.

Posudica od gline.²⁵ Inv. br. 7158. Izrađena je grubo od nepročišćene ali dobro pečene zemlje. Bikoničnog oblika dno malo udubljeno, vrat nizak i ušće jako izvraćeno. Gornji dio oštećen. Visina 6 cm, promjer otvora 8.5 cm, promjer dna 4.5 cm. T. XIX, br. 21.

Iskop br. 19

U iskopanoj zemlji pronađen je dio ženskog brončanog lanca, brončana fibula i dvije brončane narukvice.

Naknadno je ustanovljeno da je orijentacija groba bila Z—I. Skelet se sasvim raspao u prah što je ujedno bio i uzrok da se nije moglo na vrijeme primijetiti i spasiti ovaj grob. Dubina je ovoga groba bila 0,80 metara.

Brončani ženski pojas.²⁶ Inv. br. 7159. Načinjen je od brončanih karika i krstastih međučlanaka. Završetak je u obliku stilizirane konjske glave. Pojas je nepotpun, te se sastoji od 3 elementa, članka i 2 koluta kojima su spojeni članci. Jedan članak je završen kopčom — stiliziranom konjskom glavom. Na drugom članku računajući od kopče također se nalazi ukras u obliku stilizirane konjske glave ali je manji od već spomenute završne kopče.

U sredini krstastog članka gdje manja hasta presijeca veću, nalazi se ukras u obliku pačetvorine koja je ispunjena crvenim emajlom. Ova je pačetvorina presječena s brončanom dijagonalom koja u sredini ima žljeb, pa daje utisak da su to dvije crte jedna do druge. Ovom dijagonalom pačetvorina je pretvorena u dva trokuta.

Najbližu analogiju za ovaj ženski pojas daje J. Filip. Pojasevi pronađeni u Češkoj i Moravskoj imaju na sredini članka pačetvorinu ispunjenu emajlom sa dvije dijagonale koje se sijeku. Ova iz Osijeka — ima samo jednu dijagonalu.

Iz pačetvorine pojaseva nađenih u Češkoj i Moravskoj izlaze sa dvije strane samo naglašeni završeci. Kod osječskog primjerka su se ti naglašeni završeci pretvorili u potpunu hastu i čine krstaste oblike članaka.

Premda J. Filip donosi četiri tipa ovakvih pojaseva, niti jedan tip nije potpuno identičan sa osječkim primjerkom, nego se pojedini tipovi razlikuju neki više neki manje. Za ženske pojaseve misli J. Filip da egzistiraju u vrijeme koje se označuje sa horizontom opida. T. XX, br. 22. i 23.

Fibula od brončane žice. Inv. br. 7160. Srednje latenska fibula sa strmim lukom na koji se čvrsto oslanja završetak noge. Spirala se sastojala od dva puta po četiri navoja kroz koje je prolazila žica na kojoj su visjeli lančići. Fibula je nepotpuna. T. XX, br. 24.

Narukvice od bronce.²⁷ Inv. br. 7161. Dvije potpuno iste narukvice sa zadebljanim krajevima. Kod jedne se krajevi dotiču dok kod druge prelaze jedan preko drugoga. Brončani kolut narukvice ukrašen je jednostavnim rebrima poluloptastog oblika. Unutrašnji promjer narukvice iznosi 3.6 cm.

Iskop br. 20

Ove grobne priloge pronašli su radnici u iskopanoj zemlji. Orijentacija groba je naknadno ustanovljena, i bila je kao i u većini slučajeva Z—I. Predmeti koji su pronađeni su slijedeći: koplje od željeza, muški pojas od željeza, nož od željeza, jedna fibula od željeza, nepotpuna, ukrašena sa zrnom od jantara.

Koplje od željeza. Inv. br. 7162. Vrbolika oštrica. Na vrhu malo savijeno. Po sredini oštrice proteže se rebrasto pojačanje. Dužina koplja je 25 cm, od toga oštrica 17, a usadnik 8 cm. Usadnik je koničnog oblika i izrađen je na šav.

Muški pojas od željeza.²⁸ Inv. br. 7163. Ovaj je pojas izrađen od pletenih članaka koji prema jednom završetku postaju manji i sve tanji te se završavaju dugmetom. Pojas je nepotpun te mu nedostaje kraj koji se završava petljom.

Ovakvih pojaseva je do sada u Osijeku pronađeno nekoliko.

J. Filip je konstatirao da su ovakovi pojasevi bili u upotrebi na širokoj teritoriji, u krajnjoj liniji zapravo svuda tamo gdje su bili Kelti.

Nož od željeza.²⁹ Inv. br. 7164. Nož je zakrivljen i to oštricom unutra. Nedostaje vrh noža. Dužina oštrice je 8 cm, drška 6 cm. Na dršci se nalaze dvije zakovice kojima su korice bile pričvršćene.

Fibula od željeza. Inv. br. 7165. Fibula nije potpuna. Noga se završava omanjim dugmetom. Luk je proširen u okrugli poluloptasti dio promjera 3 cm. Na ovom proširenju nalazilo se zrno od jantara istog oblika i promjera. Na sredini je zrno provrtano. T. XXI, br. 25.

Iskop br. 21

U iskopu su pronađeni slijedeći prilozi: pršljen od gline, lončić od gline, koplje od željeza i narukvica od željeza.

Pršljen od svijetlo pečene gline. Inv. br. 7187. Ukrašen je nemarno urezanim vertikalno zrakastim linijama. Visina 2.5 cm, promjer 3.6 cm, promjer otvora 1 cm. T. XXI, br. 26.

Lončić od gline.³⁰ Inv. br. 7188. Izrađen je dosta grubo, dobro pečen, crne boje, obrnuto koničnog oblika. Ravno dno, tijelo zaobljeno. Nešto iznad najvećeg obujma nalazi se uzana horizontalna traka narovašena prstima na kojoj se nalaze četiri ispupčenja, tek naznačene drške. Rub nagnut unutra i ravan. Veličina 10 x 13 cm, otvor 12 x 10.4 cm, promjer dna 7 cm. T. XXI, br. 27.

Koplje od željeza.³¹ Inv. br. 7189. Koplje je dugačko 21 cm, od toga usadnik 7 cm. Širina oštrice 4.4 cm. Duž oštrice proteže se slabo, jedva vidljivo pojačanje.

Narukvica od željeza. Inv. br. 7190. Izrađena je jednostavno bez ikakvih ukrasa. Otvorena. Šiljasti krajevi prelaze jedan preko drugoga. Potpuno okruglog oblika. Promjer 7.5 cm.

Grob br. 33

Grob sa skeletom položenim na leđa. Ruke opružene uz tijelo. Orijentacija Z—I. Grob se nalazio u dubini od oko 0.80 m. U grobu su nađeni slijedeći prilozi: mač od željeza, nožić od željeza, kolut od željeza, limeni okov od štita i ulomci korica za mač od brončanog lima.

Mač od željeza. Inv. br. 7245. Mač je presavinut pri puta i završava se šiljatim vrhom. Trn je također presavinut i završava se glavicom. Cjelokupna dužina mača je 95 cm, od toga trn 17 cm. T. XXI, br. 28.

Nož od željeza.³² Inv. br. 7246. Nepotpun, nedostaje mu vrh. Dužina oštrice 9.5 cm, širina 3.3 cm, dužina trna 2.5 cm. T. XXII, br. 29.

Kolut od željeza.³³ Inv. br. 7247. Okruglog presjeka. Promjer 4.4, debljina 0.9 cm.

Korice za mač. Inv. br. 7249. Pet komada ulomaka od brončanog lima. Sačuvan je gornji vanjski dio na kome je plitko ugraviran geometrijski ornament. T. XXII, br. 30.

Grob br. 34

U skeletnom grobu koji je orijentiran Z—I, u dubini od oko 0.70 m, nađeni su slijedeći prilozi: posudica od gline i brončana fibula.

Posudica od gline. Inv. br. 7250. Izrađena je od nepročišćene ali dobro pečene zemlje, izvana crne boje. Ravno dno, nizak izbočen i zaobljen trbuh,

nizak ugnut vrat i izvraćeno zadebljanje ušće. Visina 5 cm, promjer otvora 9.7 cm, dna 5.8 cm.

Fibula od bronce. Inv. br. 7251. Srednjelatenska fibula sa dva para spiralnih navoja na kojima je obješen lančić. Uzdignut strmi luk. Noga je čvrsto spojena sa lukom. Tordirano ukrasno dugme. T. XXII, br. 31.

Grob br. 35

Na jugozapadnom dijelu ciglane pronađen je paljevinski grob u dubini od 1.10 m. U grobu se nalazila žara sa pepelom i kostima. Žara je bila poklopljena jednom zdjelicom. Na zdjelici se nalazio mač savijen u krug u čijem se središtu nalazio umbo od štita, zatim 2 koplja od željeza, ulomak koštane drške za nož i 4 ulomka željeznog ruba za štit. Ispod žare nađena je kopča od konjske opreme.

Žara.³⁴ Inv. br. 7311. Načinjena je od sivo pečene zemlje. Nisko malo izbočeno dno, tijelo sa zaobljenim ramenima, nizak vrat obrnuto koničnog oblika, ušće zadebljano i malo izvraćeno. Na posudi se nalaze plitko urezane kružnice. Visina 21 cm, promjer otvora 14, dna 11.5 cm.

Zdjela.³⁵ Inv. br. 7312. Malo udubljeno dno s ovalno prstenastom stajnom površinom, konično tijelo sa zaobljenim ramenima, vrlo nizak ugnut vrat i zaobljeno ušće. Zdjela je bez ikakvog ukrasa. Visina 8.5 cm, promjer otvora 22 cm, dna 8.5 cm.

Koplje od željeza. Inv. br. 7306. Cjelokupna dužina koplja iznosi 24 cm, od toga usadnik 6 cm. Koplje je veoma loše očuvano tako da je neoštećen ostao samo donji dio srcolike oštrice i rebrasto pojačanje koje se proteže duž oštrice. Širina oštrice je 10 cm. T. XXIII, br. 32.

Koplje od željeza. Inv. br. 7307. Vrbolikog oblika, dosta dobro očuvano, vrh savijen. Cjelokupna dužina je 44 cm, od toga usadnik 13 cm. T. XXIII, br. 33.

Mač od željeza. Inv. br. 7308. Dobro očuvan. Savijen u kružnicu. Na maču su nepotpuno očuvane korice od brončanog lima. Dužina mača iznosi 86 cm. Vrh mača je zaokružen. Prema Mobergovoj klasifikaciji dolazi u red mačeva najmlađe epohe. T. XXIII, br. 34.

Umbo od štita.³⁶ Inv. br. 7309. Kako je već rečeno u sredini savijenog mača nalazio se umbo od željeza. On se sastoji od dva krilca između kojih se nalazi ovalno ispupčenje. Krilca su u obliku trapeza. Preko sredine ovalnog ispupčenja proteže se plastično rebro. Dužina umba je oko 28 cm. Najveća širina trapezastog krilca je 16 cm. T. XXIII, br. 35.

Kao najsličiniji odabrani su primjerci koji se nalaze objavljeni kod J. Filipa. Osječki umbo ima izrazito trapezasta krilca, a središte umba ima pojačanje u vidu palastičnog rebra.

Kopča od konjske opreme. Inv. br. 7310. Načinjena je od sivog metala, šuplje ljevana. Šupljina je ispunjena pečenom zemljom u kojoj ima mnogo pijeska. T. XXIII, br. 36.

Držak noža od kosti. Inv. br. 7318. Tamno smeđe boje, duguljast i valjkast. Ukrašen žigosanim kružnicama. Nepotpuno očuvana. Na jednom je kraju odlomljen a na drugom se zadržao ostatak željezne oštrice noža.

Pored ovoga drška nalazila su se i 4 željezna ulomka rubnog dijela štita.

Grob br. 36

Na zapadnom dijelu ciglane otkriven je paljevinski grob u dubini od 1,20 m. Vjerojatno je da je ovaj grob već prije bio djelomično razoren. Ostaci spaljenih kostiju kao i ulomaka žare bili su razasuti po cijelom grobu. Još su pronađeni ostaci jednog kratera, kakav je već opisan, jedne zdjele i jedne grube posude. Restauracija tih posuda se nije mogla izvršiti jer nedostaju potrebni dijelovi.

U ovom grobu naročitu pažnju privlači jedan sitan ulomak grčke keramike od žućkaste zemlje, crno obojadisan.

Grob br. 37

Ovaj je grob otkriven na jugozapadnom dijelu ciglane, nedaleko groba br. 35. U njemu su pronađeni slijedeći prilozi: mač od željeza, umbo od štita, muški željezni lanac, narukvica od željeza, dio osmičastog željeznog lanca i koplje od željeza. Dubina 1.10 metara.

Po okolnostima nalaza nije se moglo utvrditi da li je to skeletni ili paljevinski grob. Ostaci skeleta nisu pronađeni niti su bili vidljivi ikakovi tragovi. Međutim, i prije se događalo da se u grobu nisu našli ostaci skeleta.

U grobu nije nađen niti jedan ulomak keramike, pa bi se moglo reći da nije bilo niti žare. S druge pak strane, grob se nalazio u neposrednoj blizini paljevinskog groba br. 35.

Po svom položaju, u odnosu prema terenu, grob se nalazio vrlo blizu centra uzvišenja, za koje se može pretpostaviti da je bilo i centar ove nekropole. U grobovima br. 35 i 37, vjerovatno su pokopani odličniji ratnici što se može zaključiti prema položaju groba u odnosu na cijelu nekropolu kao i po priložima koji su nađeni u grobovima.

Mač od željeza. Inv. br. 7322. Ravan dvosjekli mač sa koricama od željeznog lima. Vrh mača je okrugao. Dužina 78 cm. T. XXIII, br. 37.

Koplje od željeza.³⁷ Inv. br. 7323. Vrbolikog oblika sa jako naglašenim plastičnim pojačanjem koje se proteže duž oštrice. Dužina koplja je 33 cm, od toga usadnik 17 cm.

Umbo od štita.³⁸ Inv. br. 7324. Sastoji se od dva ovalna krilca, od kojih je jedno odvojeno. Na krilcima se nalazi po jedna okrugla rupica kroz koju je prolazila zakovica. Središnji dio je uzdignut i pomalo ovalan, bez ukrasa. Dužina umba je oko 17 cm, dužina krilca 4.5 cm. T. XXIII, br. 38.

Lanac od željeza. Inv. br. 7325. Muški željezni lanac izrađen je od pletenih članaka (vidi Iskop br. 20.). I ovaj je primjerak nepotpun. Na jednom se kraju završava petljom u obliku kružnice promjera 7.2 cm.

Dio željeznog lanca. Inv. br. 7325a. Načinjen je od 2 osmičasto savijena članka.

Na ovoj nekropoli već je ranije bio nađen identičan primjerak, koji je bio isto tako u inventaru sa željeznim muškim lancem.

Jedna osmica, prvi prsten ima promjer 7 cm, a drugi 6 cm.

Narukvica od željeza. Inv. br. 7325b. Načinjena je u obliku kružnice te nema ukrasa. Nepotpuna. Promjer narukvice je 7 cm.

Grob br. 38

Paljevinski grob u kome je pronađena grafitna žara sa ostacima spaljenih kostiju i pepela. Dubina 1.20 m. Ovaj je grob bio nedaleko paljevinskog groba br. 35 i groba br. 37. Osim žare u grobu je nađena jedna brončana fibula.

Žara od grafita.³⁹ Inv. br. 7326. Ravno dno, zaobljeno rame, rub ravan malo zadebljan i izvraćen, na vratu se nalazi horizontalna reljefna linija. Visina je 17 cm, promjer otvora 19 cm, promjer dna 14 cm, debljina stijenske 0.6 cm. T. XXIV, br. 39.

Fibula od bronce. Inv. br. 7327. Očuvan je dio fibule i to: luk koji je strm i zadebljao, neznatan dio noge sa papučicom i pet navoja spirale. Fibula je srednjelatenska.

Iskop br. 22

Prilikom radova na ciglani pronađen je glineni lončić u iskopu zemlje koja je izbačena iz nekog groba.

Lončić od gline. Inv. br. 7471. Izrađen je od fino pročišćene zemlje, dobro pečen, crne boje. Malo udubljeno dno, bikoničan, gornji dio nedostaje. Ušće je vjerojatno bilo malo izvraćeno. Visina je 7.7 cm, promjer dna 4 cm. T. XXIV, br. 40.

Grob br. 39

Skeletni grob sa skeletom položenim na leđa. Ruke opružene uz tijelo. Orientacija Z—I. Grob se nalazio u dubini od oko 0.80 m. U grobu nije bilo priloga.

Grob br. 40

Na istočnoj strani ciglane otkriven je paljevinski grob u kome je pepeo sa ostacima spaljenih kostiju bio razasut po grobnoj jami. U grobu su pronađeni samo ulomci jedne zdjelice.

Ulomci zdjelice. Inv. br. 7517. Izrađena je od fino pročišćene i dobro pečene zemlje, tamno sive boje. Ulomak donjeg dijela zdjelice s prstenastom nogom, nekoliko dijelova gornjeg ruba s uvučenim zadebljanim rubom.

Grob br. 41

Za ovaj se grob također nije moglo utvrditi da li je bio skeletni ili paljevinski, pošto je već prije bio uništen. Tragova skeleta nije bilo. Od priloga nađena su dva ulomka posude i narukvica od željeza.

Gornji dio lonca. Inv. br. 7518. Izrađen grubo od nepročišćene zemlje. Ispod ruba uzak i plitak žlijeb.

Narukvica od željeza. Inv. br. 7519. Izrađena je od željezne žice, valjkastog presjeka, na pojedinim mjestima zadebljana, bez ikakvog ukrasa. Promjer 7.2 cm.

Grob br. 42

Grob sa skeletom položenim na leđa, ruke opružene uz tijelo. Dubina 0.60 m. Orijehtacija SI—JZ. Prilozi u ovom grobu jesu 2 željezna koplja.

Koplje od željeza.⁴⁰ Inv. br. 7588. Velika i široka oštrica. Duž oštrice proteže se rebrasto pojačanje. Dužina koplja je 40 cm, od toga 10 cm usadnik, najveća širina oštrice je 9.3 cm.

Koplje od željeza. Inv. br. 7589. Oštrica u obliku vrbovog lista. Po sredini oštrice proteže se plastično pojačanje. Oštrica je dosta oštećena, a usadnik potpuno nedostaje.

Grob br. 43

Skeletni grob sa skeletom položenim na leđa s opružnim rukama. Dubina 0.90 m. Orijehtacija Z—I.

U grobu su pronađeni slijedeći prilozi: 1 željezno koplje, 3 članka astragalnog pojasa, 1 nož od željeza, 1 brus od kamena i 2 ulomka kremenena.

Koplje od željeza. Inv. br. 7590. Oštrica je u obliku vrbovog lista, duž koplja je jedva vidljivo pojačanje. Dužina oštrice je 14 cm, širina 2.5 cm, cjelokupna dužina koplja je 24 cm.

Izrada ovog koplja je veoma primitivna i kao da ga je radila nevješta ruka. Oštrica nije simetrična, niti je plastično pojačanje koje se proteže duž oštrice pravilno i ravno. Rupice koje se nalaze na usadniku nisu u istoj ravnini. Dobija se utisak da je ovo koplje neuspjeli komad ili pak da ga je izradio majstor bez iskustva. Ovo je koplje prvi ovakav primjerak. T. XXV, br. 42.

Tri članka astragalnog pojasa. Inv. br. 7590a. Po obliku, metalu i funkciji isti su kao već pronađeni primjerci u ovoj nekropoli.

Nož od željeza. Inv. br. 7591. Dužina noža je 14 cm, od toga 11 cm. oštrica, a od drška ostalo je 3 cm. Sačuvana je jedna zakovica na dršku. Hrnat noža se povija u blagom luku prema vrhu noža. Vrh nedostaje. Najveća je širina oštrice 2 cm.

Brus od kamena. Inv. br. 7592. Izrađen je od svijetlog kamena u obliku četverostrane nepravilne prizme s ugnutim stranama od uporabe tj. od brušenja. Dužina mu je 5 cm, širina 1.5 cm i debljina 1.5 cm. T. XXIV, br. 41.

Ulomak grubo kresanog kamena smeđe boje i 1 ulomak kremenena tamno smeđe boje.

Grob br. 44

Grob kružnog oblika sa skeletom. Dubina 1.20 m. U ovom grobu bila je jedna brončana narukvica kao jedini prilog.

Brončana narukvica.⁴¹ Inv. br. 7593. Pripada tipovima otvorenih narukvica i krajevi su joj ravno odrezani. Izvana je ukrašena plitko ure-

zanim ornamentima i daje utisak kao da je naroskana. Kružnog je presjeka, nepravilnog oblika. Promjer joj je 5.4 cm.

Grob br. 45

U neposrednoj blizini groba br. 44 pronađen je ovaj grob koji je također bio kružnoga oblika. U grobu su se nalazile kosti nekoliko skeleta i dvije lubanje. Jedini predmet nađen u ovom grobu je željezni mač.

Mač od željeza. Inv. br. 7594. Dvosjekli ravan željezni mač bez vrha i bez korica. Duž sječiva proteže se jedno jedva vidljivo pojačanje. Trn je ravan a na vrhu se nalazi mala glavica. Dužina sječiva je 54 cm, odnosno dužina cjelokupnog mača bez vrha je 67.5 cm. T. XXV, br. 43.

Grob br. 46

U skeletnom grobu orijentacije Z—I, u dubini 0.90 m, pronađena je nepotpuna brončana fibula. Drugih priloga nije bilo.

Fibula od bronce. Inv. br. 7595. Od fibule je sačuvana dvostrana spirala koja se sastoji od po četiri navoja. Luk je strm i zadebljan. Pripada tipu srednjelatenskih fibula.

Grob br. 47

Skeletni grob. Orijentacija Z—I. Dubina 0.80 m. Pored skeleta koji je bio položen na leđa, sa lijeve strane glave pronađeni su ulomci jedne glinene šalice i ulomci latenske posude.

Šalica od gline. Inv. br. 7596. Načinjena je od nepročišćene zemlje i izrađena dosta grubo. Sivo crne boje. Poluvaljkastog oblika. Dno malo udubljeno. Ulomci latenske posude su svi atipični, izrađeni dosta dobro, sive boje.

Grob br. 48

Grob sa skeletom položenim na leđa. Ruke opružene uz tijelo. Orijentacija S—J. Dubina 1.00 m. U visini glave sa lijeve strane nalazila se glinena posuda, 2 ulomka latenskog čupa i 1 ulomak latenske zdjelice.

Posuda od gline. Inv. br. 5797. Rađena je slobodnom rukom i načinjena je od fino pročišćene i dobro pečene zemlje. Sivo crne boje. Ušće ravno. Na visokom vratu nalaze se četiri urezana paralelna kruga, a ispod ovih utisnuti udubljeni kružići poredani jedan pored drugog te čine jednu malo nepravilnu kružnicu. Na ramenu se nalazi ukras u obliku svastike plitko urezanim linijama. Ove linije s obje strane prati ukras u obliku malih kružnica načinjenih ubadanjem. Na trbuhu posude nalaze se ispupčenje u obliku grba koje se protežu oko cijele posude. Između grba nalazi se metličasti ornament. Dno ravno. Posuda ima dvije vertikalne kanelovane drške koje nadvisuju ušće posude. Visina 15 cm, promjer otvora 9.5 cm, promjer dna 8 cm. T. XXVI, br. 44.

Dva ulomka latenske posude. Inv. br. 7597 a. Izrađeni su od fino pročišćene i dobro pečene zemlje, svijetlo sive boje. Jedan ulomak zdjelice, također dobre fature, svijetlo sive boje.

Okolnosti nalaza nisu sasvim jasne, pa se može pretpostaviti da posuda inv. br. 7597 potiče iz ranijeg ukopavanja na tom mjestu.

Grob br. 49

Na istočnom dijelu ciglane u skeletnom grobu nađena je glinena posuda. Orijehtacija groba Z—I. Dubina 0.90 m. Drugih priloga nije bilo.

Glinena posuda.⁴² Inv. br. 7598. Izrađena je od fino pročišćene zemlje, dobro pečena, smeđe boje. Bikoničnog oblika. Ušće malo izvraćeno i za-debljano, vrat srednje visok, tijelo konično i zaobljeno, dno malo udubljeno. Visina 12 cm, promjer otvora 10 cm, dna 7 cm.

Grob br. 50

Grob sa skeletom položenim na leđa. Ruke opružene uz tijelo. Orijehtacija Z—I. Dubina 0.90 m. U visini bedra s desne strane nađeno je jedno koplje od željeza.

Koplje od željeza. Inv. br. 7604. Koplje je oštećeno i nedostaje mu vrh i završetak usadnika. Oštrica je u obliku razvučenog lista. Duž oštrice proteže se jako naglašeno plastično pojačanje. Dužina oštrice je 8.5 cm, najveća širina 3.4 cm, dužina usadnika je 9.6 cm.

Grob br. 51

Skeletni grob sa skeletom položenim na leđa. Ruke opružene uz tijelo. Orijehtacija SI—JZ. Glava se nalazila na SI i gledala na JZ. Dubina 0.90 m. U visini desnoga bedra nalazilo se željezno koplje, a u visini grudi jedan kolut od bronce i jedna fibula od bronce. U grobu je još pronađeno jedno zrno od modre staklene paste i ulomak brončanog članka astragalnog pojasa.

Koplje od željeza. Inv. br. 7605. Koplje je veoma grubo i dosta primitivno izrađeno. Oštrica u obliku vrbovog lista s jedne strane ima vidljivi plastično rebro, dok se s druge strane nalazi samo djelomično. Dužina oštrice je 9 cm, najveća širina 2.5 cm. Usadnik je odlomljen pa ostatak iznosi 3.5 cm.

Kolut od bronce. Inv. br. 7606. Kolut je otvoren i krajevi prelaze jedan preko drugog. Sa jedne strane je potpuno ravan a sa druge se nalazi polukružno zadebljanje. Promjer je 4.2 cm, širina koluta je 0.7 cm.

Fibula od bronce.⁴³ Inv. br. 7607. Nedostaje spirala i igla. Luk u obliku koplja, te se na jednom kraju završava dosta visokim ukrasnim dugmetom, koje podsjeća na fibule tipa čertoza. Na drugom kraju fibule spirala se vezivala željeznom osovinom, koja je vidljiva na fibuli. Po sredini proteže se plastično rebro, a iza ukrasnog dugmeta nalazi se nekoliko urezanih crta. Ispod ukrasnog dugmeta je ostatak vertikalne uzane nožice. Dužina koplja je 3.5 cm, najveća širina 0.9 cm. T. XXVI, br. 45 i 46.

Zrno od staklene paste. Inv. br. 7608. Modre boje, kuglastog oblika, s bijelim »očima«, koje na rubu imaju tamnije modre tačke. Veličina 1 cm, promjer otvora 0.4 cm.

Grob br. 52

Na zapadnom dijelu iskopa ciglane pronađen je grob sa skeletom, glavom okrenutom prema istoku. U grobu su pronađeni slijedeći prilozi: jedno željezno koplje, jedna fibula od brončane žice i jedan lončić od gline.

Koplje od željeza. Inv. br. 7609. Razmjerno mala oštrica u odnosu na usadnik. Oštrica je u obliku vrbovog lista, duž koga se proteže jako naglašeno plastično pojačanje. Dužina oštrice je 13 cm, širina 2.7 cm, dužina usadnika je 17 cm.

Fibula od brončane žice.⁴⁴ Inv. br. 7610. Fibula srednjelatenskog tipa. Noga visoko navučena na luk i čvrsto spojena sa dva navoja. Na luku se nalazi ukras u obliku četverostrane osmice. Spirala je dvostrana a svaka se sastoji od po dva navoja. T. XXVI, br. 47.

Lončić od gline.⁴⁵ Inv. br. Izrađen je od fino pročišćene i dobro pečene zemlje. Svjetlo sive boje. Bikoničan. Dno malo udubljeno, prstenasta stajna ploha, rame blago prelomljeno, vrat dosta visok i malo ugnut, ušće malo izvraćeno. Visina 8 cm, promjer otvora 8 cm, promjer dna 4.5 cm.

Grob br. 53

Grob sa skeletom položenim na leđa. Ruke opružene uz tijelo. Orijentacija Z—I. Dubina 0.80 m. U grobu nije bilo priloga.

Iskop br. 23

Radnici su u iskopu zemlje pronašli jedan željezni mač. Naknadno se nije mogla ustanoviti orijentacija groba, niti se moglo utvrditi da li je to bio skeletni ili paljevinski grob.

Mač od željeza. Inv. br. 7664. Dvosjekli željezni mač sa zapercima savijen skoro u kružnicu. Završava se šiljastim vrhom. Na sječivu se nalaze fragmentirane korice. Dužina mača je 88 cm.

Jama

Na istočnom dijelu ciglane pronađena je jama ispunjena ulomcima keramike, uglja i pepela. Veličina 0.80 x 0.60 m.

Gornji dio velike posude. Inv. br. 7472. Načinjena je od nepročišćene zemlje, grubo izrađena, smeđe boje. Visok valjkast vrat, rame oblo. Male slijepe drške.

Ulomci posude od gline. Inv. br. 7473. Izrađena je veoma grubo od nepročišćene zemlje, crno smeđe boje. Dno ravno, tijelo jajoliko, ušće malo izvraćeno, na ramenu i vratu plastična valovita girlanda ukrašena utiscima prstiju.

Ulomci zdjele. Inv. br. 7474. Izrađena je od fino pročišćene zemlje, dobro pečena, sivo smeđe boje. Ravno dno, široko i visoko konično tijelo sa zaobljenim ramenima, uzan vrat. Između ramena i vrata nalazi se ostatak vertikalne drške.

Ulomci zdjele. Inv. br. 7475. Izrađena je dosta grubo od nepročišćene zemlje, dobro pečena, crno crvenkaste boje. Visok vrat nešto izvraćen, rame zaobljeno.

Ostatak kamenog zida

Na istočnom dijelu ciglane pronađen je u dubini od 1.00 m. temelj suhog zida koji je bio načinjen od taložnog morskog kamena. Zid je bio dugačak 3 metra, visok 0.50 m i debljine 0.30 m. Orijehtacija S—J.

Na istom dijelu ciglane pronađeni su temelji i drugog zida koji je bio načinjen od neobrađenog kamenja. I ovaj zid bio je orijentiran S—J. Dužina mu je bila 2.10 m, visina 0.30 m, debljina 0.15 m. Zid se završavao grupom od 3 kamena.

Na ciglani A Osijek Donji grad, Ekstravilan br. 48, nalazi se keltska nekropola, za koju se može reći da je veoma bogata metalnim predmetima. Materijali dobijeni sa ove nekropole katalogno su objavljeni u Osječkom zborniku br. IV i V. Nalazi koji se sada objavljuju vezani su uz već objavljeni materijal i čine jednu cjelinu. Zbog toga se nastavlja dalje numeriranje grobova i iskopa.

Ovu nekropolu može se uvrstiti u red nekropola u kojima su grobovi poredani u redove. Grobovi su u većini slučajeva orijentirani u smjeru Z—I. Međutim, ima nekoliko grobova, a možda će ih kasnije biti još i više, koji odstupaju od ovog pravila. Do sada je ustanovljena orijentacija još i u smjeru SZ—JI, SI—JZ, S—J.

Kada se prvi puta objavljivao materijal sa ovog lokaliteta, rečeno je, da je samo u jednom slučaju pronađeni materijal nosio jasne tragove paljevinskog sahranjivanja, a svi ostali materijali da su nađeni u grobovima koji su bili skeletni. Sada se to saznanje može proširiti sa novo otkrivenim grobovima i utvrditi da je na ovoj nekropoli postojalo biritualno pokapanje. Naime, nedavno su pronađena i 3 paljevinska groba sa žarama. Istina da je ovaj broj veoma malen, ali ako mu se doda još nekoliko grobova za koje se nije moglo tačno utvrditi da li su skeletni ili paljevinski, jer okolnosti nalaza govore i za jedno i za drugo, ipak se broj grobova tim povećava. Sada je sa sigurnošću utvrđeno da se u ovoj nekropoli vršilo kako skeletno tako i paljevinskog pokapanje.

Prema dosadašnjem istraživanju i rezultatima, utvrđeno je, da se sahranjivanje vršilo na nekoliko načina. Pronađeni su skeletni grobovi pojedinačni i dvojni. U grobovima su pronalazeni cjelokupni skeleti i fragmentirani. Međutim, u najnovije vrijeme otkriveni su i kružni skeletni grobovi, u kojima je vršeno sahranjivanje pojedinačno i zajedničko. Ovi kružni grobovi bili su veoma siromašni priložima, ako ih uporedimo sa priložima ostalih grobova. U svakom grobu pronađen je samo po jedan mač od željeza. U jednom je grobu mač bio nesavijen, odnosno ravan, dok je u drugom slučaju mač bio savijen.

Do sada se u grobovima nisu pronašli ostaci bilo drveta ili tekstila pa se o načinu sahranjivanja ne može za sada ništa pouzdano reći. Grobovi sa skeletima se nalaze u relativno malenoj dubini, prosječno ta dubina iznosi 0.60 m, dok su kružni skeletni i paljevinski u znatno većoj dubini.

Običaj spaljivanja i sahranjivanja u žarama uzeo je zamah u Evropi u početku brončanog doba. Kada su Kelti prodrli u Panonsku kotilnu preuzeli su ga od stanovnika ove teritorije. Za keltske nekropole u Podunavlju može se reći da su često biritualne, ali da prevladava običaj spaljivanja. U osječkoj nekropoli međutim prevladava običaj skeletnog sahranjivanja, pa što više, do nedavno, sa sigurnošću se nije moglo tvrditi da je postojao i običaj spaljivanja. Prema Dechelettu, Kelti su spaljivanje vršili u vrijeme L III što bi odgovaralo Tischlerovom L III a Reineckeovom L D. Međutim Reinecke dopušta mogućnost da se spaljivanje vršilo i ranije, odnosno u L C ili prema Trischleru u L II.

Iz grobnih priloga, metalnog i keramičkog materijala, naročito metalnog može se utvrditi postojanje jakih tradicija prvog željeznog doba i njegovog utjecaja na Kelte. Kao najbolji primjer može se navesti, da su u deset grobova pronađeni ostaci astragalnih pojaseva, ne uzimajući u obzir koliki je broj članaka pronađen u pojedinom grobu. Ako kažemo da je u 53 groba i 23 iskopa deset puta pronađen kao grobni prilog astragalni pojas, to znači da je u skoro svakom sedmom grobu bio prilog ovaj pojas. Ova je konstatacija dosta interesantna jer se astragalni pojasevi uglavnom nalaze u ilirskom materijalu Balkanskog poluostrva, i ako ih ima i nešto sjevernije u halštatskoj nekropoli. Na osnovu ovoga može se kazati da je pored keltskog materijala koji je sačuvao čiste oblike, istovremeno bio u upotrebi i materijal ilirskih tradicija, kao i keltski na kojem se osjeća jak utjecaj tla na kojem je nastao.

Mislimo da je interesantno istaknuti, da su u ovoj nekropoli kako po broju komada tako i po broju skupnih grobnih cjelina, najbrojniji metalni predmeti i da pretežu nad izrađevinama od keramike. Od metalnih pak izrađevina najviše je ukrasnih predmeta od bronce, iza kojih daleko zastaju predmeti izrađeni od željeza. Iz ovih podataka mogli bismo izvući neke rezultate, premda ne dalekosežne, ali ipak zaključke koji nam govore o visokom stepenu poznavanja obrade metala, o podjeli rada u okviru metalnog obrta, o ekonomskom nivou, o ukusu i modi i kao i o društvenim i socijalnim razlikama. O problemu etničkih nosilaca ove kulture govorit će se kasnije, kao i o nizu problema na koje će dati odgovor sam materijal, jer ispitivanja nisu još završena.

BILJEŠKE

- ¹ Arheološki muzej Zagreb, nalazišta: Dalj, Sotin, Sr. Mitrovica. Neobjavljeno.
- ² M. Much, Kunsthistorischer Atlas, Wien, 1889. T. LXI, 25
- ³ R. Bižić, Pregled preistoriskih fibula Bosne i Hercegovine. GZM 1951., Sarajevo. T. III, 35
- ⁴ J. Brunšmid, VHAD VI 1902., str. 68
- ⁵ J. Brunšmid, op. cit., str. 71
- ⁶ J. Brunšmid, op. cit., str. 72
- ⁷ J. Brunšmid, op. cit., str. 72
- ⁸ J. Brunšmid, op. cit., str. 73
- ⁹ J. Brunšmid, op. cit., str. 75
- ¹⁰ Č. Truhelka, GZM II 1890, 75

- 11 J. Brunšmid, op. cit., 73
 12 M. Much, op. cit., T. XII, 24; T. XXXII, 15
 13 Arheološki muzej Zagreb, nalazište Dalj. Neobjavljeno.
 14 J. Filip, Keltové ve střední Evropě, Praha, 1956., str. 89.
 15 Parke-Benet-Bade; Treasures of Carniola, New York 1934., T. 18, 98
 16 I. Hunyady, Die Kelten im Karpatenbecken, T XXXIII
 17 J. Filip, op. cit., str. 141, 4
 18 K. Vinski-Gasparini, Keltski ratnički grob iz Batine. Arheološki radovi i rasprave, T. I, 10 i 111.
 19 Č. Truhelka, ZM II 1890, 75
 20 J. Filip, op. cit. sl. 27, br. 8
 21 Benadík-Vlček-Ambros, Keltské pohrebiská, Bratislava 1957, T. XLII, 2
 22 Benadík-Vlček-Ambros, op. cit., T. XI, 11
 23 J. Todorović, Praistoriska nekropola na Rospri Čupriji kod Beograda, str. 47, 29
 Godišnjak muzeja grada Beograda, knj. III
 24 Benadík-Vlček-Ambros, op. cit., T. XLII, 1
 25 J. Todorović, op. cit., str. 48, 32
 26 J. Filip, op. cit., sl. 10, 1 i 2
 27 J. Filip, op. cit., T LIII, 1
 28 J. Filip, op. cit., T. CII, 5; Benadík-Vlček-Ambros, op. cit. T. II, 3
 29 J. Todorović, op. cit., sl. 3
 30 J. Filip, op. cit., T, XXXIX, II
 31 I. Hunyady, op. cit. T. L. 3
 32 J. Filip, op. cit. T. XLIV, 12
 33 J. Filip, op. cit. T. XXV, 21
 34 F. Tompa, 25 Jahre Urgeschichtsforschung in Ungarn, T. 54, 4
 35 F. Tompa, op. cit. T. 53, 12
 36 J. Filip, op. cit. str. 287, 9; T. LXVI, 15
 37 J. Filip, op. cit. T. LXVI, 19
 38 K. Vinski-Gasparini, op. cit. T. I, 8
 39 J. Filip, op. cit. T. XCII, 16
 40 J. Todorović, op. cit., str. 46, sl. 26
 41 J. Filip, op. cit. T. XXIV, 12
 42 Benadík-Vlček-Ambros, op. cit., T. XVI, 12
 43 Parke-Benet-Bade, op. cit. T. 28, 144
 44 R. Bižić, op. cit., T. III, 15
 45 Benadík-Vlček-Ambros, op. cit., T. XX, 10

ZUSAMMENFASSUNG

FUNDE AUS DER JÜNGEREN EISENZEIT AUS OSIJEK (FORTSETZUNG)

Auf dem Gebiete der Ziegelbrennerei A in Osijek, Unterstadt (Ekstravilan Nr. 48) befindet sich ein an Metallgegenständen sehr reiches keltisches Gräberfeld. Die Funde, die bis zum Jahre 1956 gemacht wurden, sind im Osječki zbornik IV und V veröffentlicht. In dieser Arbeit werden die weiteren Funde, von 1956—1962, beschrieben. Da das gesamte Material eine Einheit bildet, wird die Numerierung der Gräber und Ausgrabungen fortlaufend weitergeführt.

Eine systematische Ausgrabung wurde bisher auf diesem Gräberfeld nicht vorgenommen. Das Material wurde im Laufe der Grabungen zur Gewinnung von Ziegelerde zu Tage gefördert. Diese Lokalität steht unter ständiger Aufsicht des Museums.

Es konnte festgestellt werden, dass die Gräber in Reihen angeordnet sind und dass sie meistens in der Richtung W—O liegen. Nur in wenigen Fällen wurde eine andere Richtung festgestellt, und zwar NW—SO, NO—SW, N—S.

Als zum ersten Mal Funde von diesem Gräberfeld im Osječki zbornik Nr. IV veröffentlicht wurden, wurde hervorgehoben, dass nur in einem einzigen Fall an dem Material deutlich Brandspuren sichtbar waren und dass alles übrige Material aus Körpergräbern stammt. Diese Feststellung konnte nun durch neuere Funde ergänzt und erweitert werden, da nämlich in letzterer Zeit drei Urnengräber aufgedeckt wurden. Diese Zahl ist zwar gering, doch könnte man noch einige Gräber hinzufügen, bei denen es wegen der Fundumstände nicht möglich war mit Sicherheit festzustellen, ob es sich um Körper — oder Brandgräber handelt. Es gibt Elemente, die für die eine und für die andere Möglichkeit sprechen. Immerhin ist es nun klar, dass auf diesem Gräberfeld zwei Bestattungsarten geübt wurden: der ganze Körper oder die verbrannten Reste wurden beigesetzt. Die Körperbestattung erfolgte auch auf verschiedene Arten. Man fand nämlich Einzel- und Doppelgräber. In dem Gräbern lagen ganze oder nur fragmentierte Skelette. Vor kurzem wurden auch einige Rundgräber aufgedeckt mit einem einzelnen oder mit mehreren Skeletten. Diese Rundgräber waren im Vergleich zu den anderen Gräbern sehr arm an Beigaben. Es fand sich in jedem Grab nur ein Schwert. In einem Grab war es gerade, im anderen verbogen.

Bisher wurden in den Gräbern keine Holz- oder Textilreste gefunden, so dass über die Bestattungssitten noch nichts gesagt werden kann. Die Körpergräber liegen in verhältnismässig gering Tief - durchschnittlich nur 0,60 m, während die Rundgräber und die Brandgräber bedeutend tiefer liegen.

Die Grabbeigaben, die aus Keramik- und Metallgegenständen bestehen, besonders aber die Metallgegenstände, ermöglichen es auf eine starke Tradition aus der ersten Eisenzeit und deren Einfluss auf die Kelten schliessen. Als bester Beweis für diese Behauptung kann angeführt werden, dass in 10 Gräbern Reste von Astralgürteln (Gürtel aus Bronzestäben) gefunden wurden. Die Zahl der Gürtelglieder in den einzelnen Gräbern wird nicht in Betracht gezogen - nur die Tatsache selbst, dass von 53 Gräbern und 23 Ausgrabungen fast jedes siebente Astralgürtel als Grabbeigabe enthielt. Das ist umso interessanter, als bekannt ist, dass solche Gürtel aus Bronzestäben (Astralgürtel) hauptsächlich im illyrischen Material der Balkanhalbinsel vorkommen, obzwar sie auch etwas nördlicher im Gräberfeld von Hallstatt erscheinen. Auf Grund dieser Feststellung kann man schon sagen, dass neben dem keltischen Material, das seine reinen Formen erhalten hat, gleichzeitig auch solches mit illyrischer Tradition, sowie keltisches Material mit starken bodenständigen Einflüssen in Gebrauch stand.

Wichtig ist es noch hervorzuheben, dass auf diesem Gräberfeld hinsichtlich der Menge und der Zahl der Stücke Metallgegenstände über keramische Erzeugnisse weit überwiegen. Von den Metallerzeugnissen sind wieder Schmuckgegenstände aus Bronze bedeutend zahlreicher als Erzeugnisse aus Eisen. Aus allen diesen Angaben können schon einige Schlüsse gezogen werden und zwar über die hochentwickelte Technologie der Metallverarbeitung, über Arbeitsteilung in der Metallindustrie, über die ökonomischen Verhältnisse, über Geschmack und Mode, sowie über die sozialen und gesellschaftlichen Unterschiede. Über das Problem der ethnischen Zugehörigkeit der Träger dieser Kultur soll später gesprochen werden, ebenso über eine ganze Reihe anderer Probleme die im Laufe der Zeit anhand des aufgefundenen Materials genauer untersucht werden sollen.

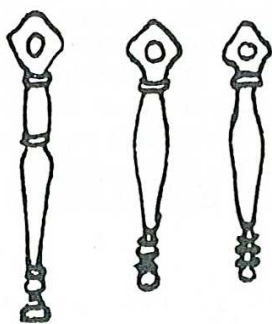
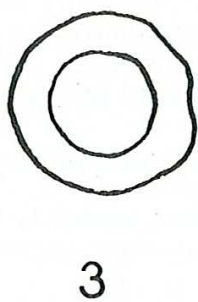
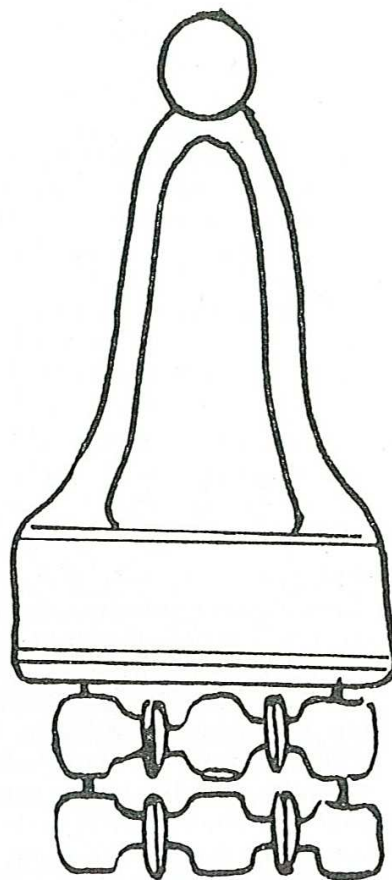
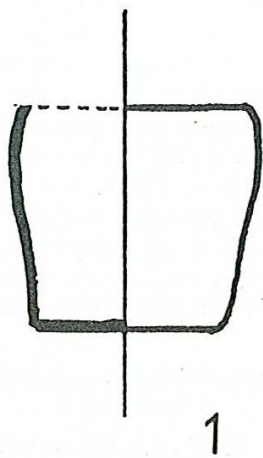
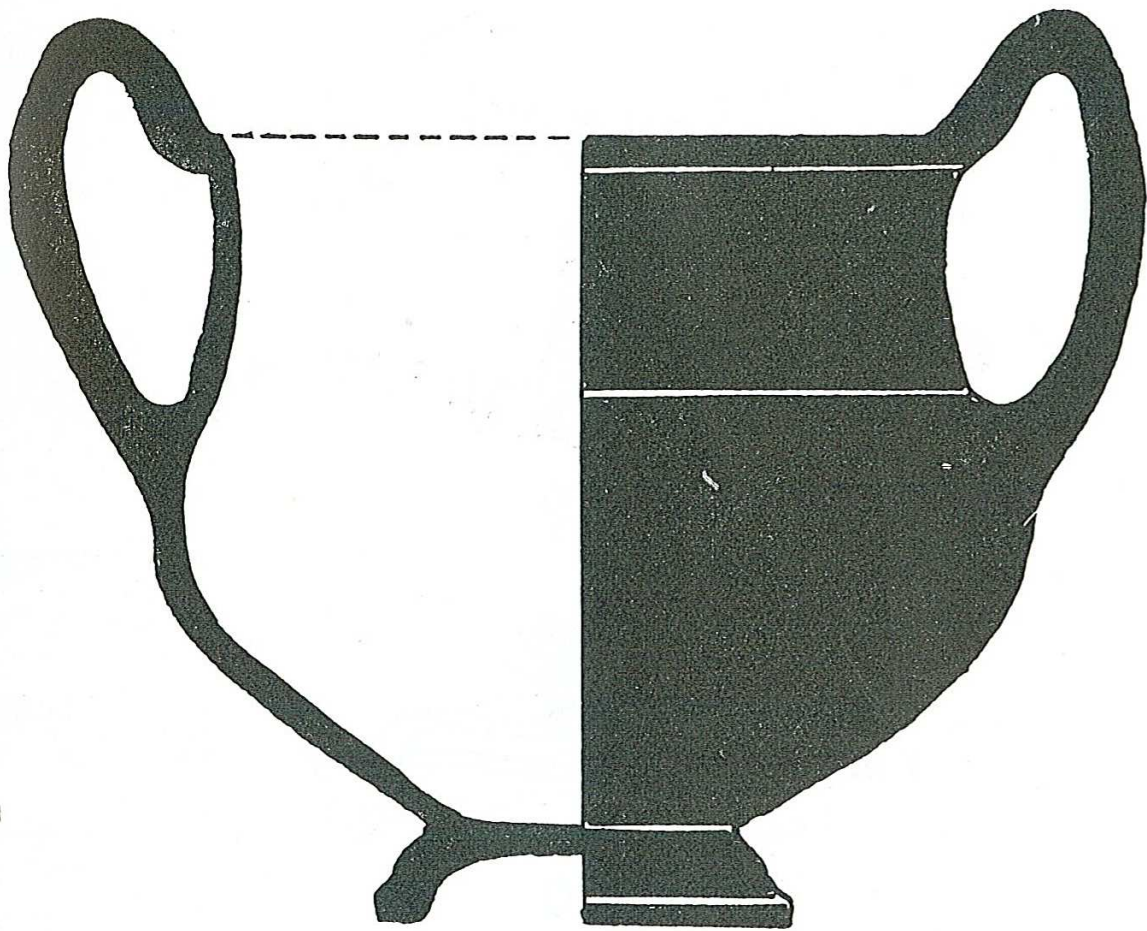
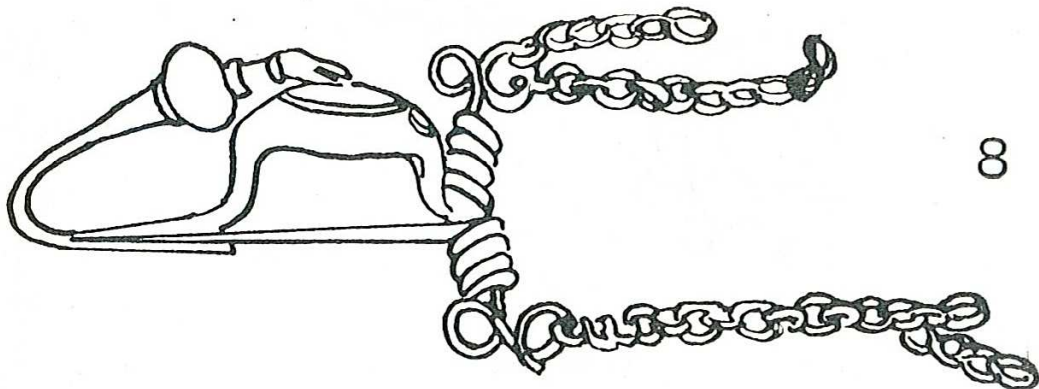

TABLA XIII

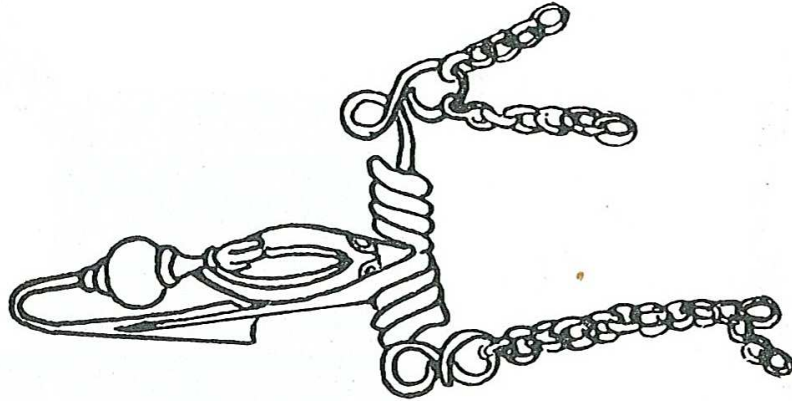

7

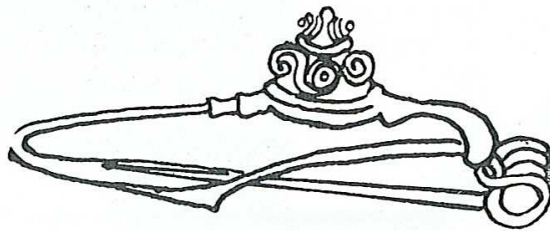

8

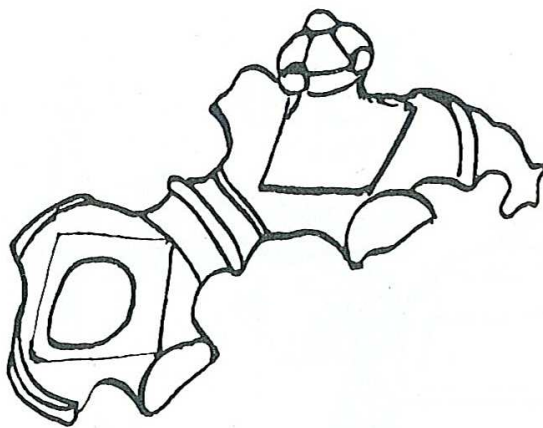
TABLA XIV

9

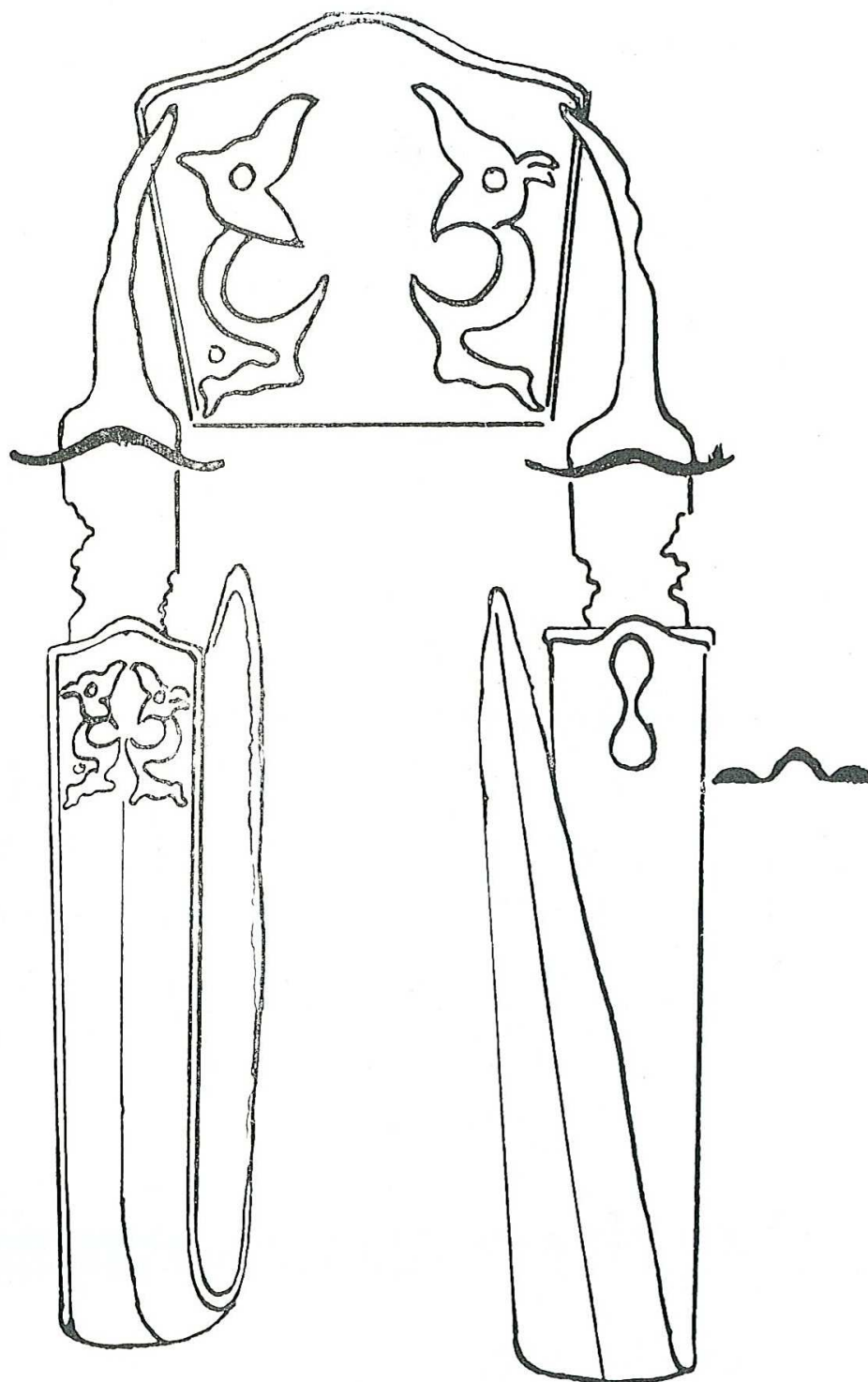

10

11

TABLA XV

12

TABLA XVI

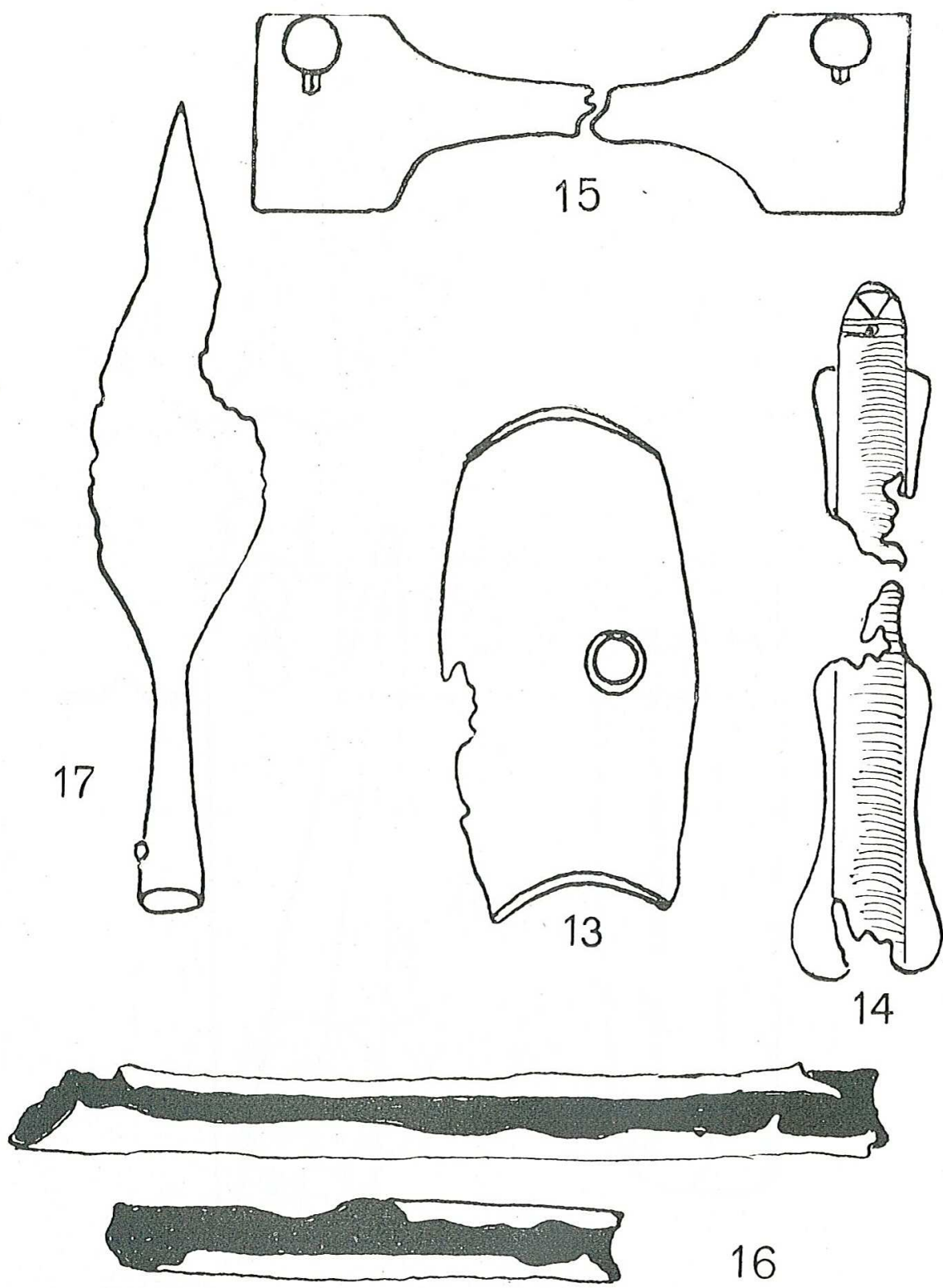
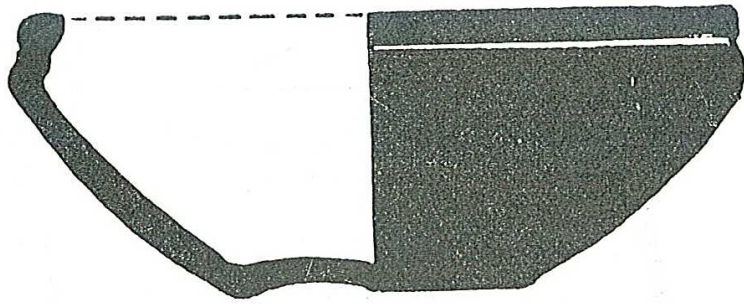
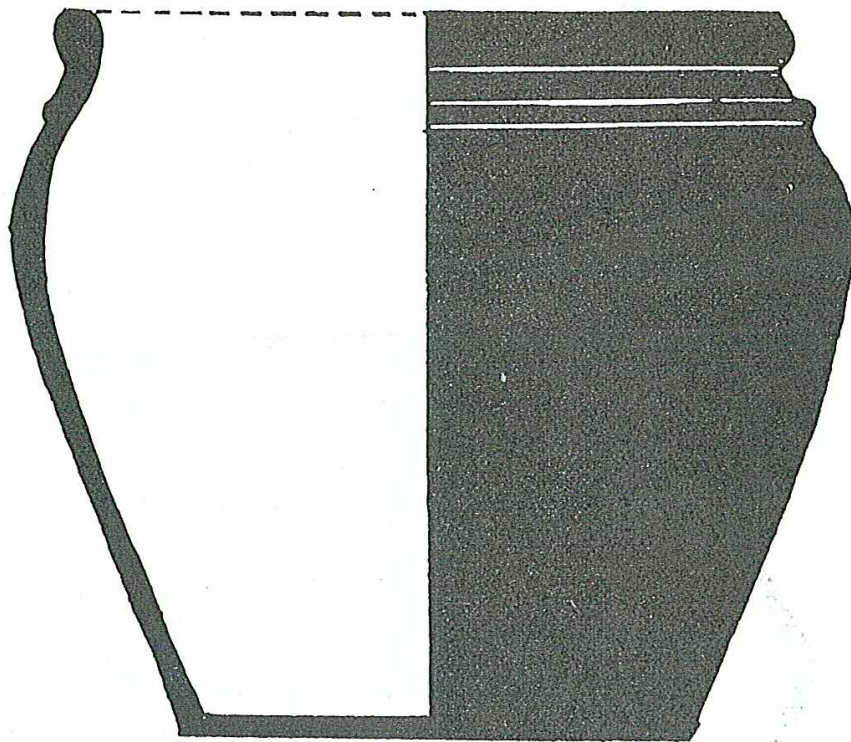

TABLA XVII

18

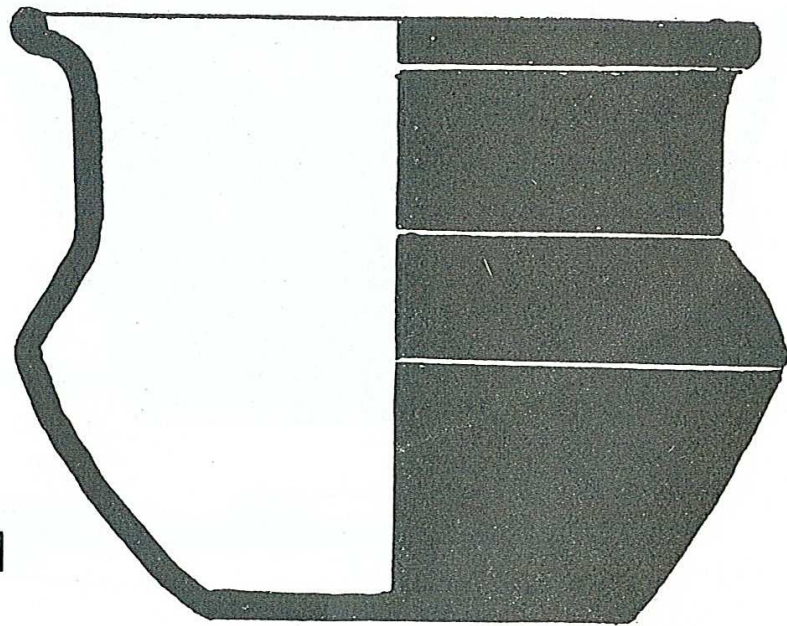

19

TABLA XVIII

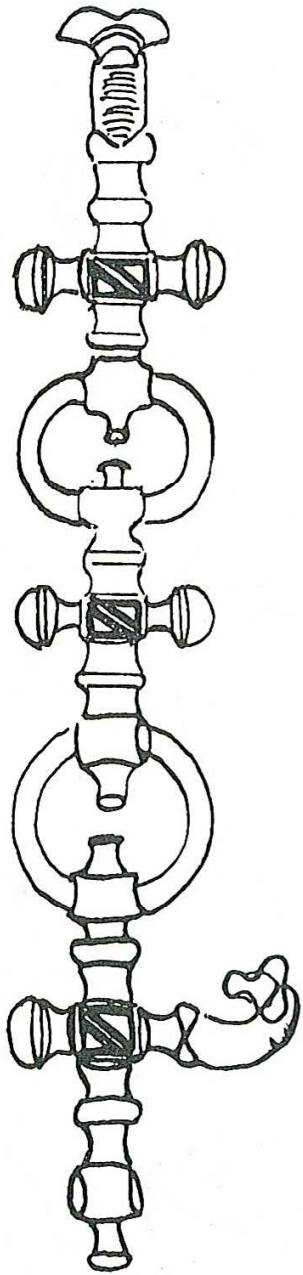

20

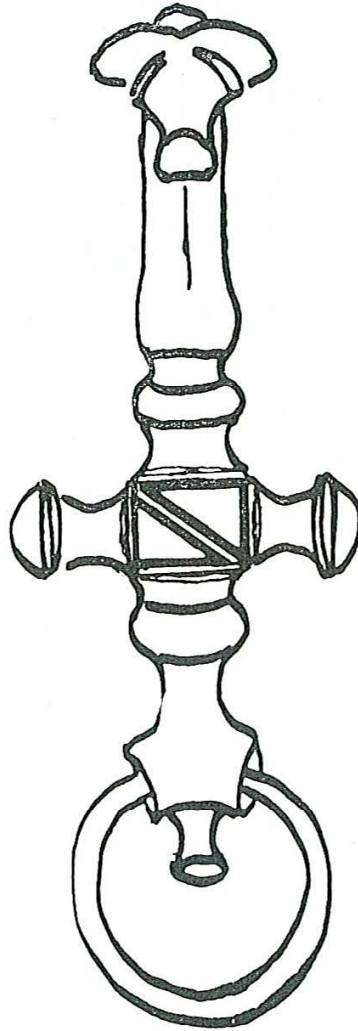

21

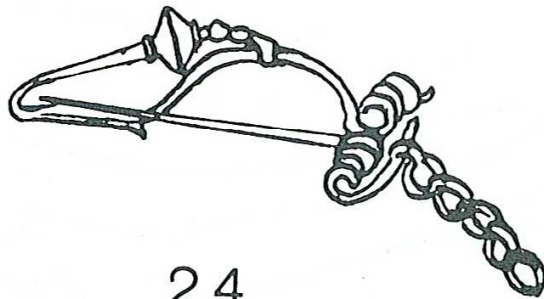
TABLA XIX

22

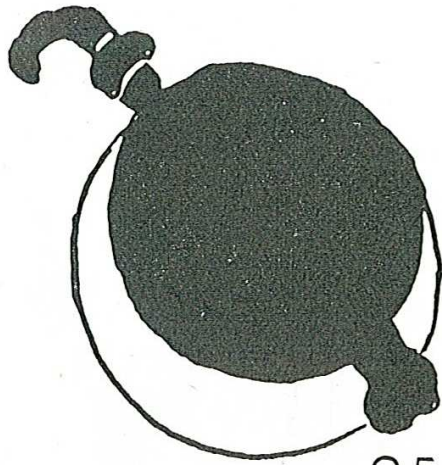

23

24

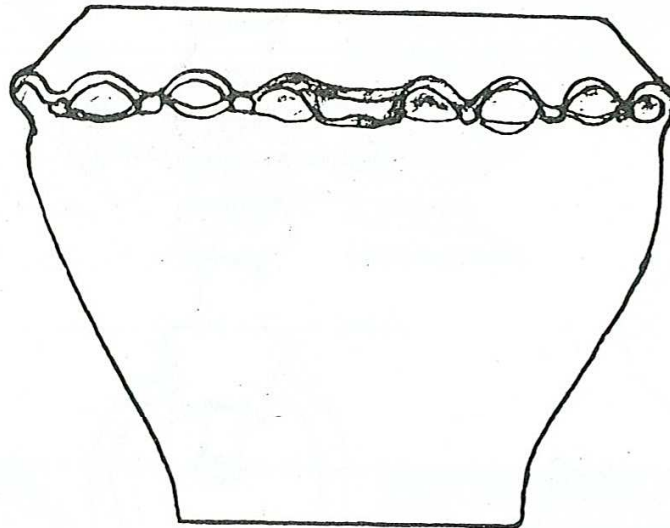
TABLA XX

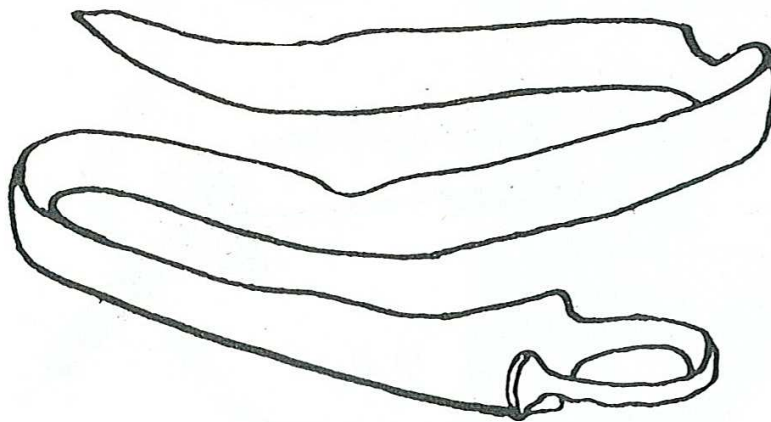
25

26

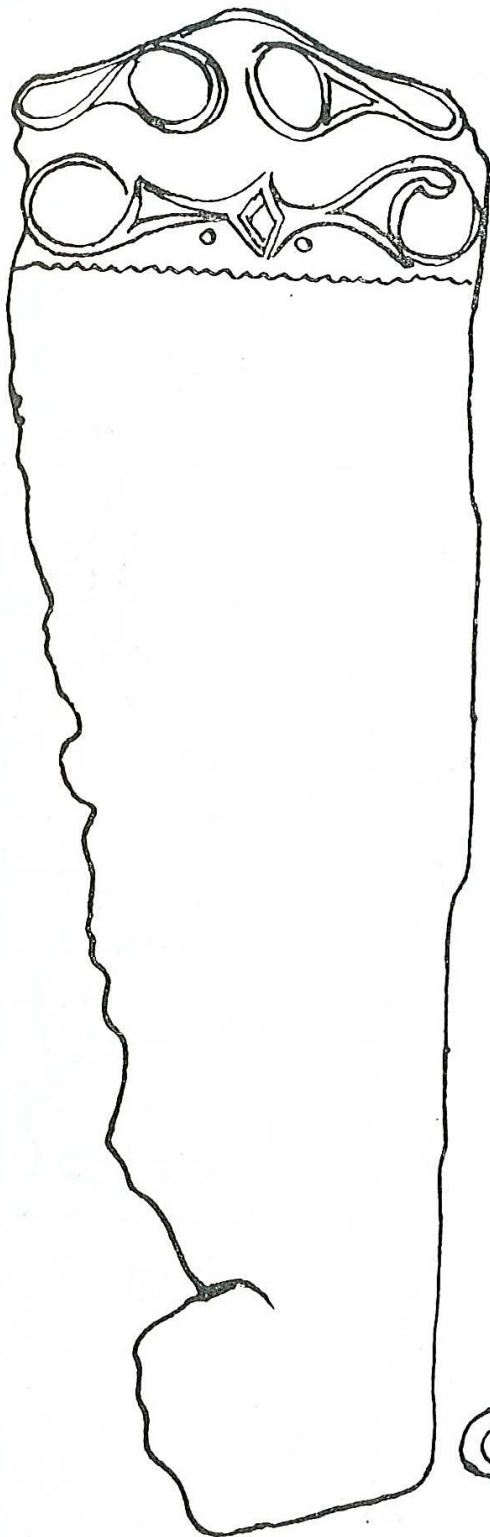

27

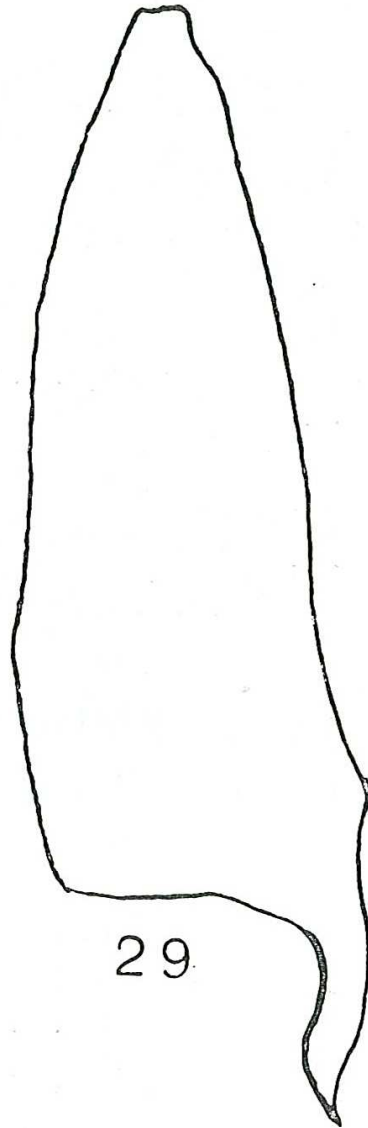

28

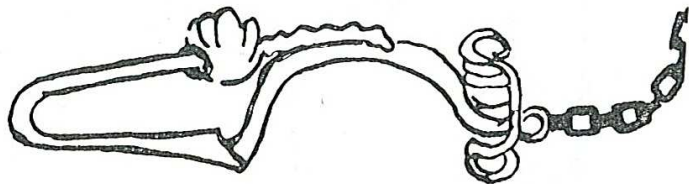
TABLA XXI

30

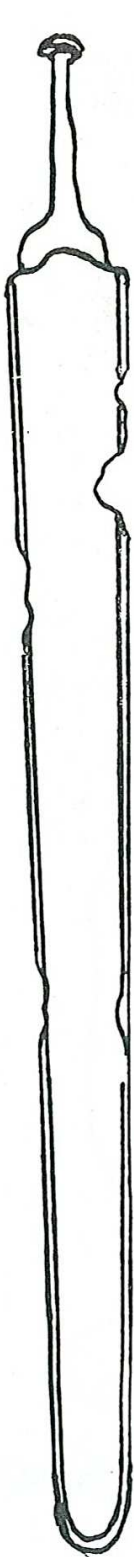

29

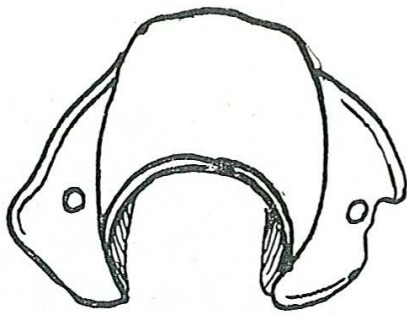

31

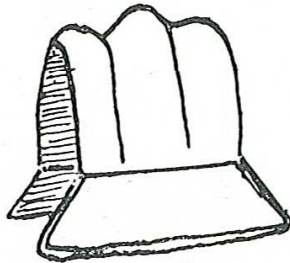
TABLA XXII

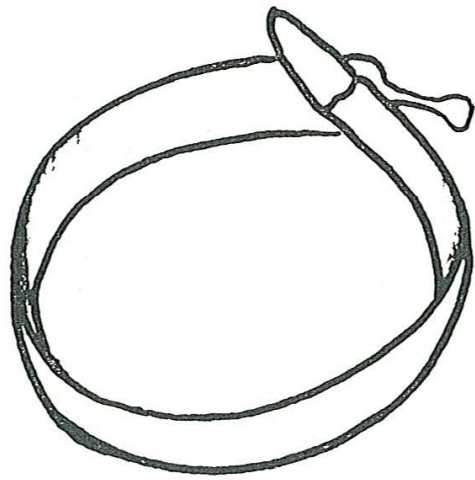
37

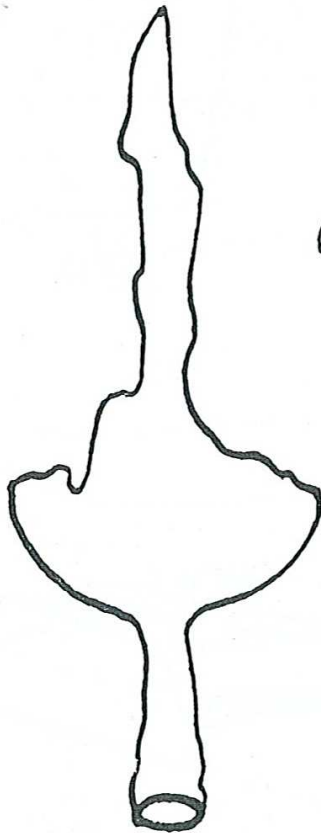
38

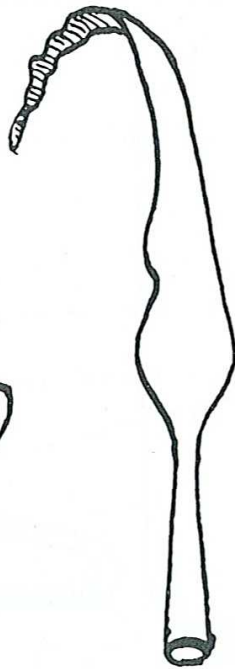
35

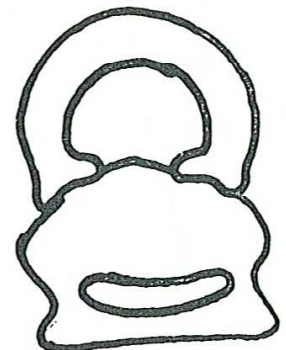
34

32

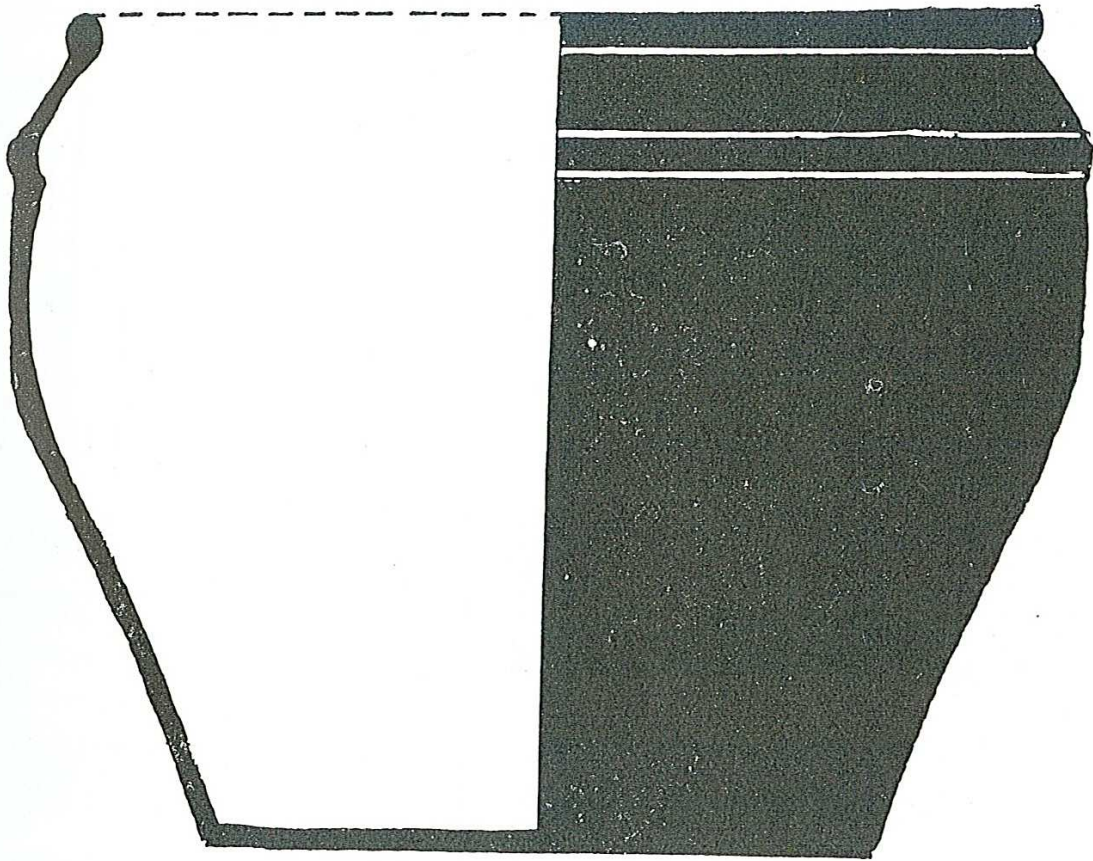

33

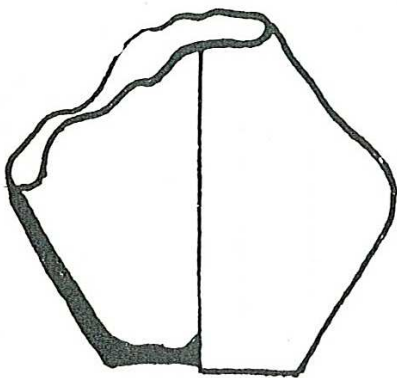

36

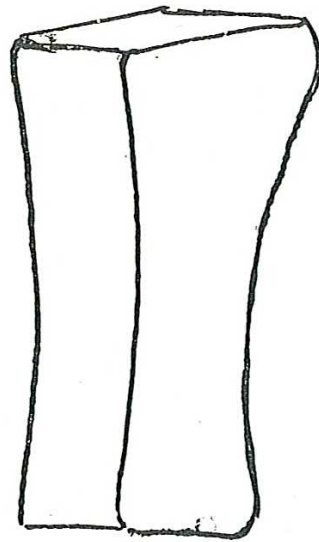
TABLA XXIII

39

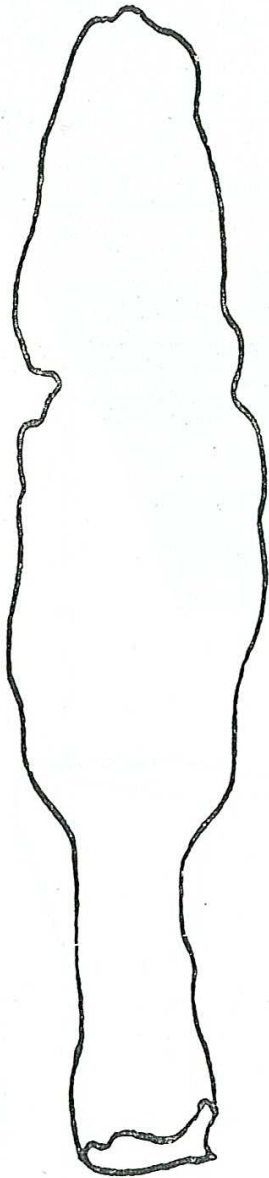

40

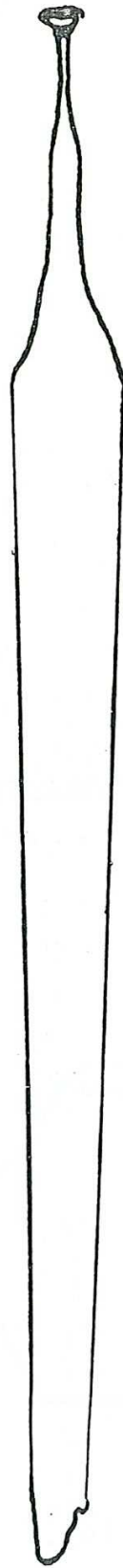

41

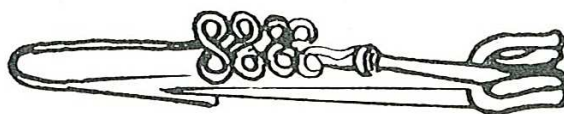
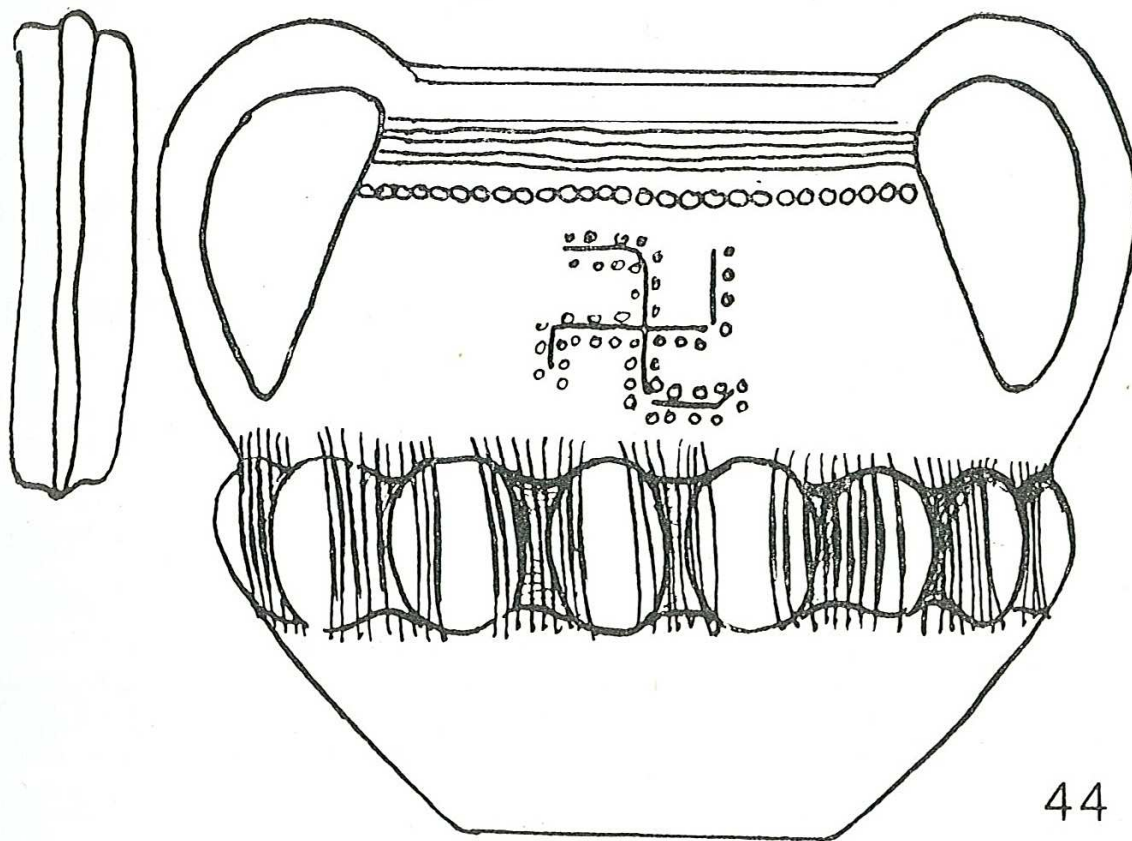
TABLA XXIV

42

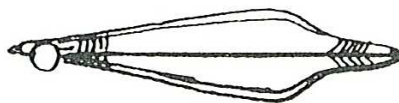

43

45

47

46

TABLA XXVI